Kehtaako tästä kirjoittaa?

Toimittajien itsesensuuri suomalaisissa paikallislehdissä

Reetta Multanen ja Riina Rastas

Journalistiikan kandidaatintutkielma

Syksy 2017

Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Jyväskylän yliopisto

Tiedekunta – Faculty	Laitos – Department
Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Kieli- ja viestintätieteiden

Tekijä – Author

Multanen, Reetta & Rastas, Riina

Työn nimi – Title

Kehtaako tästä kirjoittaa? – Toimittajien itsesensuuri suomalaisissa paikallislehdissä

Oppiaine – Subject	Työn laji – Level
Journalistiikka	Kandidaattitutkielma
Aika – Month and year	**Sivumäärä – Number of pages**
Maaliskuu 2018	49 sivua + liitteet (6 sivua)

Tiivistelmä – Abstract

Tämä tutkielma käsittelee itsesensuuria suomalaisissa paikallislehdissä toimittajien näkökulmasta. Tavoitteenamme oli selvittää, esiintyykö paikallislehdissä toimittajien mukaan itsesensuuria ja mistä se on lähtöisin. Tarkastelimme itsesensuuria mainostajien, lukijakunnan, persoonallisuuden ja toimituskulttuurin näkökulmasta. Teimme väittämiä ja avoimia kysymyksiä sisältävän kyselylomakkeen, jonka lähetimme Sanomalehtien Liiton kautta paikallislehtitoimijoille. Kyselyyn vastasi yhteensä 64 paikallistoimittajaa. Tutkimuksessa kävi ilmi, että itsesensuuriin suhtaudutaan hyvin eri tavoin. Mainostajista ei jätetä kirjoittamatta negatiivisia uutisia, mutta tarvetta kirjoittaa positiivisia juttuja ilman journalistisia perusteita esiintyy hieman useammin. Selvisi myös, että lukijakuntaa pidetään arvossa, sillä puolet vastaajista on jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se saattaisi aiheuttaa lukijoiden keskuudessa pahennusta. Lisäksi yli kaksi kolmasosaa on muuttanut sana- tai tyylivalintojaan lukijakunnan takia. Persoonallisuuden koettiin vaikuttavan toimituksellisiin valintoihin. Toimituksen sisäisiä sanattomia sopimuksia ei juurikaan tunnistettu. Tutkimuksesta voidaan päätellä, että itsesensuuriin liittyen paikallislehdillä ei ole yhtenäistä linjaa, ja toimittajat kokevat sen eri tavalla.

Asiasanat – Keywords

autonomia, itsesensuuri, paikallislehti, toimituskulttuuri

Säilytyspaikka – Depository

Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos

Muita tietoja – Additional information

Sisällys

1 Johdanto 1

2 Teoreettinen tausta 2

2.1 Käsitteet 2

2.1.1 Paikallislehdet 3

2.1.2 Toimituskulttuuri ja autonomia 4

2.1.3 Persoonallisuus 6

2.1.4 Itsesensuuri ja sensuuri 7

2.2 Teoria ja aiempi tutkimus 9

2.2.1 Journalistien autonomia 9

2.2.2 Itsesensuuri on autonomian uhka 11

2.3 Tutkimusongelma ja -kysymykset 13

3 Aineisto ja menetelmät 14

3.1 Kyselyn laatiminen 15

3.1.1 Esitiedot 17

3.1.2 Mainostajat 17

3.1.3 Lukijakunta 18

3.1.4 Muut tekijät 19

3.2 Kyselyn jakelu 19

3.3 Aineiston tarkastelu 20

3.3.1 Teemoittelu 20

3.3.2 Tilastollisesti kuvaava analyysi 21

4 Tulokset ja päätelmät 21

4.1 Tulokset 22

4.1.1 Määrälliset tulokset 22

4.1.2 Laadulliset tulokset 27

4.2 Päätelmät 39

4.3 Tutkimusongelman käsittely 44

5 Lopuksi 44

5.1 Tutkimuksen arviointi 46

5.2 Jatkotutkimuksen kohteet 47

Lähteet 50

Liitteet 54

1 Johdanto

Toimittajien on perinteisesti nähty olevan Suomessa hyvässä asemassa. Suomi oli pitkään lehdistönvapausindeksin ensimmäisellä sijalla, ja pysyy edelleen kärkikolmikossa parin sijan pudotuksesta huolimatta (Press Freedom Index 2017). Silti toimittaja saattaa joutua kokemaan työssään painostusta. Journalistiliiton Journalisti-lehti julkaisi kesällä 2017 painostustutkimuksen, jonka mukaan jopa 58 % toimittajista kokee painostusta juttujen ennakkotarkastuksessa. Painostuksella on myös monia eri muotoja. (Honkonen & Marttinen 2017, s. 10.) Voidaankin pohtia, miten suoralle tai epäsuoralle painostukselle altistuminen vaikuttaa toimittajien omiin toimituksellisiin valintoihin. Kun toimittaja seurausten pelossa muokkaa juttujaan tai jättää jopa asioita kokonaan kertomatta, puhutaan itsesensuurista (Talvio 2014).

Toimittajan itsesensuuria on tutkittu paljon sekä Suomessa että muualla maailmassa (esim. Perez 2016; Talvio 2014; Tapsell 2012; Tong 2009; Uskali 2003). Varsinkin kehittyvät ja autoritääriset valtiot, joissa esiintyy myös ulkoista sensuuria, ovat olleet tutkimuksen kohteena. Suomessa toimittajien itsesensuuria on tutkittu yleisestä näkökulmasta, keskittyen varsinkin perinteisiin printtilehtiin (Talvio 2014).

Itsesensuurin tutkimuksessa on kuitenkin aukko: pienempien lehtien itsesensuuria ei ole vielä tutkittu kattavasti. Aukko on suuri, sillä Sanomalehtien Liiton mukaan Suomessa on tällä hetkellä 133 paikallislehteä, jotka ovat liiton jäseniä. Määrä on yli puolet kaikista liiton lehdistä (yht. 237 lehteä). Pienet lehdet muodostavat siis suuren osan suomalaisesta sanomalehtimaisemasta.

Paikallislehtien kriittisyyttä on tarkasteltu aiemmin. Esimerkiksi Hämäläinen (2008) on pro gradu -tutkielmassaan huomannut, että paikallislehtien toimittajat kokevat mahdollisuutensa kriittisyyteen pienempinä kuin suuremmissa lehdissä työskentelevät kollegansa. Tuominen (2012) taas on pannut omassa pro gradu -tutkielmassaan merkille, että paikallislehtiin kohdistuu monia erilaisia vaikutusyrityksiä. Paikallislehtien itsesensuuria ei ole kuitenkaan kattavasti tutkittu. Nämä huomiot saivat meidät kiinnostumaan paikallislehtien itsesensuurista. Halusimme tarttua aiheeseen laajemmasta näkökulmasta, sillä aiempi

aihettamme lähellä oleva tutkimus (esim. Tuominen 2012) keskittyy lähinnä päätoimittajien kokemuksiin. Mielestämme koko toimituksen ajatukset itsesensuurista ovat tärkeitä, joten tutkimuksessamme otamme huomioon sekä päätoimittajien että rivitoimittajien mielipiteet.

Olemme molemmat olleet töissä pienessä lehdessä: kaupunkilehdessä ja paikallislehdessä. Omat kokemuksemme ja kollegoidemme kertomukset viittasivat siihen, että esimerkiksi lehdelle taloudellisesti tärkeät mainostajat voivat aiheuttaa varovaisuutta juttujen tekovaiheessa. Henkilökohtainen kiinnostuksemme näitä huomioita kohtaan sai meidät tarttumaan tähän tutkimusaiheeseen.

Aluksi selvennämme paikallislehden, toimituskulttuurin ja autonomian sekä itsesensuurin ja sensuurin käsitteitä. Lähestymme tutkimusaihettamme journalistien autonomian näkökulmasta ja kerromme toimittajien itsesensuurin tutkimuksesta Suomessa ja ulkomailla.

Seuraavaksi kerromme aineistonkeruumenetelmistämme. Laadimme aineiston keräämiseksi lomakekyselyn, joka lähetetään Sanomalehtien Liiton paikallislehtivastaavan kautta Lokaali-uutiskirjeen mukana jokaiselle liiton paikallislehtitoimijalle. Kysely koostuu esitiedoista ja kolmesta osiosta. Esitiedoissa kysytään toimittajien ikää, sukupuolta ja sen lehden ilmestymistiheyttä, jossa he ovat töissä. Varsinaisen kyselyn osiot ovat mainostajien vaikutus, lukijakunnan vaikutus ja muut tekijät, eli persoonallisuus ja toimituskulttuuri.

Tämän jälkeen kokoamme kyselytutkimuksen tulokset ja analysoimme niitä teemoittelun ja tilastollisesti kuvaavan analyysin avulla. Kerromme sitten, mitä tuloksista voi päätellä. Lopuksi pohdimme, mitkä ovat tutkimuksen hyvät ja huonot puolet ja mitä mahdollisia uusia tutkimuskysymyksiä tulokset paljastavat.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Käsitteet

Paikallislehden itsesensuurin ymmärtämiseksi on selvitettävä mitä siihen liittyvät käsitteet tarkoittavat. Paikallislehden käsite ei ole tuttuudestaan huolimatta aivan selkeä, niin kuin ei

ole sensuuriin kietoutuvan itsesensuurin käsitekään. Toimituskulttuuri ja persoonallisuus käsitteinä kaipaavat nekin selvennystä. Lisäksi on tärkeä ymmärtää autonomian käsite, sillä myöhemmin esiteltävä teorettinen viitekehyksemme käsittelee journalistien autonomiaa. Seuraavaksi selvitämme mitä pääkäsitteemme paikallislehti, toimituskulttuuri, persoonallisuus ja autonomia sekä itsesensuuri ja sensuuri ovat, ja mitä ne tässä tutkimuksessa tarkoittavat.

2.1.1 Paikallislehdet

Vuoden journalistiseksi teokseksi 2016 valittiin Jani Halmeen Kotimaan katsaus, jossa Halme jakoi Twitter-tilillään uutisia 163:sta tilaamastaan suomalaisesta paikallislehdestä. Paikallislehtikatsaus kiinnosti muitakin kuin Bonnierin palkintolautakuntaa, sillä sitä seurasi arviolta 200 000 ihmistä. (STT 2017.)

Halme tilasi 163 paikallislehteä, mutta yleisempää on, että suomalaistalouteen tulee vain oman asuinalueen paikallislehti. Suomen Paikallismediat Oy teetätti 2017 tutkimuksen, jossa selvisi, että tutkimuksen 53 mukana ollutta lehteä tavoitti kuukaudessa 90–97 % alueen ihmisistä (Suomen Lehdistö 2017). Vaikka konseptina paikallislehti on tuttu, sen käsite ei kuitenkaan ole kovin selkeä.

Suomalainen paikallislehti -tutkimusraportti rajaa paikallislehdet 1–3 kertaa viikossa ilmestyviin lehtiin. Raportissa perustellaan valintaa muun muassa sillä, että 4–6 -päiväiset lehdet ovat verrattavissa päivälehtiin (Ojajärvi 2014, s. 7). Toiset sen sijaan laskevat paikallislehdiksi myös nelipäiväiset lehdet. Esimerkiksi Kuutin (2012, s. 142) Mediasanasto-teoksen mukaan paikallislehti on 1–4 kertaa viikossa ilmestyvä epäpoliittinen tilattava julkaisu, jonka levikki yltää yhteen tai useampaan kuntaan tai kaupunginosaan.

Ilmestymistiheydessä esiintyviin erimielisyyksiin ei löydy tarkkaa syytä. Niin kuin aikaisemmin mainittiin, Ojajärvi ajatteli 4–6-päiväisten paikallislehtien olevan päivälehtien kaltaisia, eivätkä siksi paikallislehtiä. Kuitenkin osa näistä lehdistä laskee itsensä paikallislehdeksi. Esimerkiksi Sanomalehtien Liiton jäsenet kuusi kertaa viikossa ilmestyvät Itä-Häme ja Länsi-Uusimaa lasketaan liiton sivulla paikallislehdiksi (Sanomalehtien Liitto a 2017). Suomen mediamaisema -teoksessa todetaankin, että muutama ilmestymistiheydeltään päivälehtiin kuuluva lehti luetaan sisällöltään paikallislehtiin (Jyrkiäinen 2017, s. 77). Ehkä

paikallislehden käsitettä ei kannata ymmärtää tarkasti määritellyn ilmestymistiheyden puitteessa, vaan muiden ominaisuuksien kautta. Ilmestymistiheys vaikuttaa olevan ennemminkin suuntaa antava liukuva määre, jota tutkijat eivät perustele määrittäessään.

Yksi ominaisuus, jonka kautta paikallislehden käsitettä voidaan lähestyä, on sen erikoispiirteet muihin sanomalehtityyppeihin verrattuna. Arkikielessä myös kaupunkilehdistä ja ilmaisjakelulehdistä saatetaan puhua paikallislehtinä. Paikallisuudestaan huolimatta ilmaiseksi jaettavat julkaisut eivät ole paikallislehtiä, sillä paikallislehden ominaisuuksiin kuuluu tilauspohjaisuus (Kuutti 2012, s. 142). Maakuntalehdet ja valtakunnalliset julkaisut eroavat paikallislehdistä taas siten, että paikallislehdet keskittyvät lähinnä paikallisiin aiheisiin (Jyrkiäinen 2017, s. 77). Esimerkiksi vuonna 2009 pääsääntöisesti alle 10 % paikallislehtien uutisista käsitteli valtakunnallisia aiheita (Ojajärvi 2014, s. 38).

Koska tekemässämme tutkimuksessa oli mukana vain Sanomalehtien Liittoon kuuluvia paikallislehtiä, laskemme paikallislehdiksi julkaisut, jotka Sanomalehtien Liitto on kategorisoinut paikallislehdiksi. Sanomalehtien Liiton nettisivulla (Sanomalehtien Liitto b 2017) paikallislehden määritelmä kuuluu seuraavasti: “Paikallislehti on vähintään kerran viikossa ilmestyvä tilattava maksullinen sanomalehti, jonka sisältö painottuu paikallisiin uutisiin, paikalliseen sisältöön ja ilmoituksiin painetussa sekä sähköisessä muodossa.”

2.1.2 Toimituskulttuuri ja autonomia

Toimituskulttuuri voidaan määritellä yksittäisen yrityksen journalistiseksi kulttuuriksi, joka pitää toimituksen yhtenäisenä. Toimituskulttuuriin, “talon tapoihin”, vaikuttavat ympäristön ja yrityksen kulttuuri, yrityksen luonne ja historia, toimituksen hierarkia sekä toimittajien suhtautuminen omaan työhönsä (Kuutti 2012, s. 201–202). Tutkimuksessamme käsittelemme toimituskulttuuria ympäristön ja yrityksen kulttuurin, toimituksen hierarkian sekä toimittajan työhönsä suhtautumisen kautta. Seuraavaksi selitämme lisää näistä toimituskulttuurin puolista.

Paikallislehtitoimittajien itsesensuurin kannalta on mielenkiintoista tarkastella ympäristön kulttuuria. Welfare: State of mind -tutkimuksessa tarkasteltiin pohjoismaisten toimittajien käsitystä roolistaan ja itsenäisyydestä mediassa. Tutkimuksessa todettiin, että pohjoismainen

hyvinvointiyhteiskunta saattaa olla yksi syy pohjoismaiden hyvään lehdistönvapauteen ja toimittajien rohkeuteen kirjoittaa haluamistaan asioista (Ahva ym. 2017, s. 609).

Paikallislehtiin kuitenkin vaikuttaa laajemman yhteiskunnan kontekstin lisäksi lähiympäristö. Oulun Ammattikorkeakoulun julkaisemassa LoCaali 2.0: Ajatuksia paikallislehtien tulevaisuudesta -teoksessa piilomainonnan, paikallisten yrittäjien ja kunnallisten päättäjien havaittiin aiheuttavan eettisiä ongelmia paikallislehtien toimittajille. Kriittinen journalismi ei kuitenkaan ole monen paikallistoimittajan mielestä paikallislehden päätehtävä, vaan tärkeämpänä koetaan paikallisen alueen kulttuurin säilyttäminen ja tukeminen. (Sillanpää, 2011, s. 44, 48.) Lukijakunnan tarpeet tukevat tätä tehtävää, sillä toimituskulttuuriin vaikuttava lukijakunta kokee kuuluvansa yhteisöön paikallislehden kautta (Kärki 2004, s. 132). Lisäksi tutkimusten mukaan paikallislehti luetaan “kannesta kanteen” ja uutisten lisäksi kiinnostavat paikalliset ilmoitukset ja tapahtumat (Hujanen 2007, s. 133; Kärki 2004, s. 119). Voisi siis sanoa, että paikallislehteen vahvasti yhdistyvän lukijakunnan ylläpitämisen kannalta on tarpeellista, että paikallislehti keskittyy paikallisen alueen kulttuurin tukemiseen kritiikin sijasta.

Paikallislehtien rooli alueen kulttuurin säilyttäjänä ja yhteisön rakentajana ei ole kuitenkaaan täysin ongelmaton. Journalismin etiikkaan kuuluvat puolueettomuus ja tasapuolisuus (Kuutti 2012, s. 69) saattavat kärsiä, mikäli paikallista yhteisöä tuetaan journalismin periaatteiden kustannuksella. Kriittisen journalismin vastakohta kritiikitön journalismi ei ole perinteisten journalististen ihanteiden mukaista. Vaikka paikallislehtien toimituskulttuuriin vaikuttaa ulkoinen ympäristö, on tärkeää myös siis paikallistoimittajan suhtautuminen omaan työhönsä.

Paikallistoimittajan suhtautuminen omaan työhönsä voidaan käsitellä autonomian kautta. Autonomialla tarkoitetaan yrityksen ja yksittäisen toimittajan itsenäisyyttä ja mahdollisuutta riippumattomaan toimintaan (Kuutti 2012, s. 69). Lauk ja Harro-Loit (2016, s. 1960) tutkivat artikkelissaan journalistin autonomiaa Euroopan perspektiivistä ja toteavat, että samaan aikaan kun journalistinen instituutio pyrkii olemaan riippumaton ulkoisesta vaikutuksesta, joutuu yksittäinen toimittaja luovuttamaan omaa autonomiaansa työskentelemälleen medialle. Siispä paikallislehdelle työskennellessään toimittajan on sitouduttava lehden arvoihin ja käytäntöihin, jolloin autonomia automaattisesti vähenee.

Autonomian väheneminen ei tarkoita kaikissa tapauksissa toimittajan oman vaikutusvallan merkittävää menetystä. Esimerkiksi juttujen editointi vähentää autonomiaa, mutta toimittajat yleensä hyväksyvät sen osaksi työtä, jossa media seuraa linjauksiaan (Lauk & Harro-Loit 2016, s. 1963). Ongelmallisempi on tutkimushavainto, jonka mukaan toimituksellisessa hierarkiassa korkeammalla olevat journalistit tuntevat omaavansa enemmän vapautta ja kontrollia kuin hierarkiassa alemmalla olevat tuntevat (Reich & Hanitzsch 2013, s. 149). Tällainen hierarkkisuus, ja autonomian eri tavalla jakautunut määrä, saattaa aiheuttaa hierarkiassa alemmalla olevilla journalisteilla tarvetta harjoittaa itsesensuuria, jotta tehtävät artikkelit läpäisisivät ylemmän portaan arvioinnin.

Yrityksen kulttuurilla ja hierarkialla on siis tärkeä rooli toimittajan itsesensuurin muodostumisessa. Painostus juttujen tekemiseen voi tulla lehden sisältä, esimerkiksi omistajien suunnalta (Nurmi 2014, s. 41). Kustantajan ja päätoimittajan välit voivat tulehtua, jos päätoimittaja ei toteuta lehden linjaa omistajan toivomalla tavalla (mts. 42). Paikallislehtien päätoimittajien roolia kartoittavassa pro gradu -tutkielmassa selvisi, että lähes 15 % päätoimittajista on joutunut joskus toimimaan ilman esimiehen tai omistajan tukea (mts. 45).

Paikallislehtien toimituskulttuurin, ja sitä kautta lehden luonteen, voidaan ajatella olevan erilainen kuin valtakunnallisten julkaisujen. Paikallislehdet ja niiden toimittajat tasapainottelevat alueen mainostajien, lukijakunnan ja lehden omistajien toiveiden välillä. Joskus tasapainottelu tapahtuu toimittajan autonomian kustannuksella.

2.1.3 Persoonallisuus

Toimituskulttuurin lisäksi toimittajan työhön vaikuttaa hänen persoonallisuutensa. Persoonallisuus voidaan määritellä monella tavalla. Yhteistä kaikille nykyisille määritelmille on se, että persoonallisuus ymmärretään ajatusten, tunteiden ja käyttäytymisen muodostamana melko pysyvänä kokonaisuutena, jota koetaan sisäisesti ja ulkoisesti. Persoonallisuus muodostuu geeniperimän ja ympäristön vaikutuksesta ja se on samaan aikaan pysyvä ja kehittyvä. Persoonallisuudella on osuutensa muun muassa siihen, miten ihminen tulkitsee ja reagoi kokemaansa, sekä siihen, millaiseen ympäristöön hän hakeutuu. (Feldt & Metsäpelto 2015, s. 12–13.)

Tutkimusten mukaan persoonallisuudella on osuutensa myös siihen, mihin työhön ihminen suuntautuu, sekä millaisessa organisaatiossa hän on tyytyväinen (Sutton 2013, s. 241). Sutton tutki persoonallisuutta mittaavien, samankaltaisista ominaisuuksista, arvoista ja motiiveista muodostuvien, enneagrammityyppien ja työn yhteyttä ja löysi, että persoonallisuustyyppien välillä on eroja koulutusasteen, työpaikan, alatilanteen ja työn muodon suhteen (mts. 247). Persoonallisuuden on huomattu vaikuttavan myös kirjoitustyyliin. Burgoonin ja Ruffnerin artikkelissa (1981, s. 30) tutkittiin journalistiikan opiskelijoiden persoonallisuuden ja kirjoittamistyylin välistä yhteyttä. Tutkimuksessa selvisi, että eri persoonallisuustyypit suoriutuvat kirjoitustehtävistä eri lailla (mts. 35). Esimerkiksi käytännönläheisten opiskelijoiden kirjoitukset olivat teoreetikkojen kirjoituksia helpommin ymmärrettävissä, kun taas joustavat yksilöt, jotka sietivät hyvin epäselvyyksiä, kirjoittivat muita monipuolisemmin ja kiinnostavammin (mts. 32, 34).

Persoonallisuus yhdistyy myös sensuuriin ja itsesensuuriin. Psykologi Sara Fine kirjoitti artikkelissaan (1996, s. 24), että vaikka jokaisen ihmisen sisällä asuu sensori, voi toisilla sisäinen sensori ottaa ohjat toiminnasta niin, että syntyy autoritäärinen persoonallisuus. Kontrollinhaluiset autoritääriset persoonallisuudet päätyvät usein osaksi aatteellista ryhmää, jota he puolustavat sensuurin avulla (mts. 25–26). Itsesensuuri ja sensuuri ovat siis pienempi tai suurempi osa jokaisen ihmisen persoonallisuutta.

Persoonallisuus vaikuttaa kaikkeen toimintaamme. Toimittajan työntekoon vaikuttaa persoonallisuuden kautta ainakin journalistin työhön hakeutuminen, kirjoitustyyli sekä itsesensuurin ja sensuurin harjoittamisen tarve.

2.1.4 Itsesensuuri ja sensuuri

Toimittajan autonomiaan kietoutuva itsesensuuri on tärkeä määritellä tutkielman aiheen ymmärtämiseksi. Suomalaisten toimitusten ja toimittajien harjoittamasta itsesensuurista on kirjoitettu paljon historiallisena ilmiönä (esim. Ekholm & Karhula 2015; Salminen 2003; Uskali 2003). Historiallinen konteksti ei kuitenkaan määritä nykyään toimituksissa esiintyvää itsesensuuria. Siksi on tärkeää ymmärtää, miten itsesensuuri nykyään käsitetään.

Itsesensuurin käsitettä on vaikea määritellä, koska sillä voidaan tarkoittaa montaa asiaa. Toisaalta itsesensuuri on jotain mitä päätämme tehdä itse, jolloin se lähestyy itsehillinnän

käsitettä, toisaalta itsesensuuri voi olla hyvin lähellä suoraa sensuuria (Horton 2011, s. 105). Cook (2013, s. 179) on yrittänyt artikkelissaan ymmärtää itsesensuuria jakamalla sen osiin. Itsesensuuri voi olla henkilökohtaista, jolloin yksilö pohtii mitä haluaa julkisesti ilmaista ja tukahduttaa osan sanottavastaan omasta halustaan. Tällainen itsesensuuri lähestyy itsehillintää. Itsesensuurin voidaan nähdä olevan myös julkista, jolloin yksilö on sisäistänyt joitakin julkisen tahon toivomia periaatteita ja toteuttaa niitä itse (mts. 179). Tämänkaltainen toiminta lähestyy suoraa sensuuria.

Itsesensuuriin voidaan yhdistää myös perfektionismin ja itsekritiikin käsitteet (Olli 2011, s. 52). Tietyn tyyppinen itsesensuuri voi kirjoittaessa olla hyvinkin hyödyllistä, sillä ilman sitä tekstin rakennetta olisi mahdotonta ymmärtää (s. 52). Hyödylliseksi itsekritiikkiä tai itsehillintää lähestyväksi itsesensuuriksi voidaan nähdä esimerkiksi paikallistoimittajan pyrkimys sanavalinnoiltaan hyvän tavan mukaiseen journalismiin. Toimittajan oletetaan noudattavan tietynlaisia eettisiä periaatteita, eivätkä nämä periaatteet yleensä liity ongelmalliseen itsesensuuriin. Vaikka kaikki itsestä syntynyt itsesensuuri ei välttämättä ole ongelmatonta, toimittajan työn kannalta huolestuttavampaa on sensuuria lähestyvä itsesensuuri. Tällaista itsesensuuria voisi paikallislehdessä olla esimerkiksi mainostajan pyyntö, ettei hänestä tehtäisi negatiivisia juttuja ja toimittajan päätös noudattaa pyyntöä, vaikka uutisarvon puolesta juttuja pitäisi tehdä.

Koska itsesensuuri on voinut syntyä sensuurin vaikutuksesta, on oleellista ymmärtää myös sensuurin käsite. Sensuuri on vapauden rajoittamista. Sensuurissa yksilö tai ryhmä yrittää rajoittaa jonkun yksilön tai ryhmän ajatusten, tunteiden tai uskomusten ilmaisemista. Rajoittamisen syynä voi olla pelko, että ilmaisut ovat uhka tai että ne haastavat auktoriteettia tai päätöstä. Yleensä sensuuria harjoittaa instituutio, esimerkiksi valtio, kirkko, yritys tai yliopisto. (Horton 2011, s. 94.)

Nykyään ajatusten ilmaisun rajoittamista esiintyy perinteisten alustojen lisäksi verkossa, jossa se on perinteistä sensuuria huomaamattomampaa. Ekholm ja Karhula (2015, s. 207–208) selittävät Sananvapaus Suomessa -teoksessa julkaistussa artikkelissa, että eri maiden verkkosensuuri on eritasoista vähäisestä tai valikoivasta sensuurista yleiseen ja läpitunkevaan sensuuriin. Koska voidaan nähdä, että myös muualla kuin verkossa esiintyvää sensuuria löytyy eritasoista, voidaan jotkut suomalaisen median toiminnot laskea sensuuriksi. Median harjoittamat epäviralliset linjaukset ja sosiaaliset säännöt voivat olla sensuuria, mikäli ne

johtavat tabuaiheisiin, joista kirjoittaessa toimittaja leimautuu tai kärsii sanktion (mts. 209). Herää kysymys, onko esimerkiksi paikallislehden epävirallinen päätös olla tekemättä juttua aiheesta, joka saattaisi närkästyttää lukijakuntaa, sensuuria.

Vähäinen sensuuri on niin lähellä sensuuria lähestyvää itsesensuuria, että itsesensuurin ja sensuurin käsitettä voi olla vaikea erottaa. Pääsääntönä on kuitenkin se, että sensuuri on ulkopuolisen harjoittamaa rajoittamista ja itsesensuuri on ilmaisun tekijän omaa harkintaa, joka on voinut saada alkunsa sensuurin paineesta tai omasta halusta. Tutkielmassamme käsittelemme itsesensuurin ongelmallisia muotoja. Tarkoitamme tutkielmassamme itsesensuurilla paikallistoimittajan harjoittamaa oman ilmaisun rajoittamista, joka vaikuttaa hänen työhönsä. Seuraavaksi käsittelemme tutkielmamme teoreettista viitekehystä.

2.2 Teoria ja aiempi tutkimus

Tietääksemme, mihin toimittajan itsesensuuri sijoittuu journalismin kentällä, meidän on asetettava se kehykseen. Itsesensuuri liittyy vahvasti journalistien autonomiaan. Valitsimme siis tutkielman teoreettiseksi viitekehykseksi journalistien autonomian. Lisäksi tuomme esille aiempaa tutkimusta toimittajien itsesensuurista Suomessa ja ulkomailla.

2.2.1 Journalistien autonomia

Toimittajien autonomia on maailmanlaajuisesti tutkittu aihe, joka on saanut hyvin jalansijaa journalismin tutkimuksessa. Honkonen ja Marttinen (2017, s. 10) ovat tehneet Suomen Journalistiliiton Journalisti-lehteen toimittajien painostusta käsittelevän juttukokonaisuuden, jonka osana se selvitti toimittajien painostuskokemuksia laajalla kyselytutkimuksella. Tutkimuksen mukaan 27 % vastaajista on kokenut sanallista painostusta vähintään kerran. Fyysistä painostusta on kokenut 10 % vastaajista ja tiedonhankinnan hankaloittamiseen on vähintään kerran törmännyt jopa 53 %. Tämä kertoo siitä, että lehdistönvapauden kärkimaihin lukeutuvassa Suomessakin (Reporters Without Borders 2017) toimittajien autonomiaan voi kohdistua uhkia.

Ilmiö ei rajoitu vain Suomeen: Zvi Reich ja Thomas Hanitzsch (2013, s. 133–134) huomauttavat 18 maata käsittävässä tutkimuksessaan monien tutkijoiden olevan yhtä mieltä siitä, että journalistien autonomia vähenee. Reichin ja Hanitzschin pohdinnat ovat relevantteja tutkimuksemme kannalta, koska ne osoittavat journalistien autonomian olevan merkittävä

tutkimusaihe, joka herättää mielenkiintoa tutkijoiden keskuudessa. Lisäksi tutkimus käsittelee niitä tulokulmia, joista olemme toimittajien itsesensuuria omassa tutkimuksessamme lähestyneet. Tämän vuoksi valitsimme tutkielmamme teoreettiseksi viitekehykseksi Reichin ja Hanitzschin kuvauksen journalistien autonomiasta.

Journalistin työnkuvaan kuuluu ainakin länsimaissa jonkinlainen oletus autonomiasta. Tätä autonomiaa ennustaa kaksi tasoa: journalistien itse havaitsemat vaikutukset uutistyöhön sekä autonomian objektiiviset rajoitukset, jotka ovat olemassa journalistin näkemyksestä riippumatta (Reich & Hanitzsch 2013, s. 133). Seuraavaksi tarkastelemme Reichin ja Hanitzschin (2013) luettelemia koettuja autonomiaan vaikuttavia tasoja, jonka jälkeen kerromme objektiivisista vaikutuksista.

Koettuja autonomiaan vaikuttavia tasoja ovat journalistien omat havainnot työhön liittyvistä asioista, joilla on vaikutusta heidän työhönsä. Havainnot viittaavat vaikutteisiin, jotka kumpuavat uutisrutiineista ja toimituksesta sekä laajemmasta kansallisesta kontekstista, missä toimittajat työskentelevät. Näitä havaintojen ulottuvuuksia on Reichin ja Hanitzschin (2013, s. 137) mukaan kuusi:

- poliittinen ulottuvuus (esim. hallitus, poliitikot, sensuuri)
- taloudellinen ulottuvuus (esim. tulosodotukset, mainonta, markkinapaineet ja yleisötutkimus)
- organisatorinen ulottuvuus (esim. omistus, johto, toimitukselliset ratkaisut)
- proseduraalinen ulottuvuus (esim. uutisointirutiinit, määräajat, toimituksen resurssit)
- ammatillinen ulottuvuus (esim. ammatilliset käytännöt, toimitusten käytännöt, median lait) ja
- viiteryhmien ulottuvuus (esim. kilpailijat, toisen median kollegat, yleisöt, ystävät ja perhe).

Autonomian objektiivisilla rajoituksilla Reich ja Hanitzsch (2013) tarkoittavat tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa journalistien autonomiaan, vaikka eivät välttämättä vastaisi heidän omia kokemuksiaan autonomian rajoitteista. Tekijät ilmenevät kolmella tasolla:

- yksilötasolla
- organisatorisella tasolla sekä
- yhteiskunnallisella tasolla.

Yksilötason vaikutukset autonomiaan kumpuavat journalistien ammatillisesta taustasta ja suuntautumisesta sekä toimituksen sisäisistä rooleista. Kuten luvussa 2.1.2 mainitsimme, korkeammassa asemassa olevat journalistit kokevat voivansa työskennellä vapaammin ja vaikuttaa työhönsä paremmin kuin alemmassa asemassa olevat (Reich & Hanitzsch 2013, s. 149). Organisatorisen tason objektiiviset rajoitukset tulevat toimitusympäristöstä ja laajemmasta johto- ja taloudellisesta kontekstista. Yhteiskunnalliseen tasoon kuuluvat olennaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja ideologiset kontekstit, joissa journalistit työskentelevät. (mts. 138–140.)

Objektiivisista autonomiaan vaikuttavista tasoista varsinkin yksilötaso on olennainen tutkimuksemme kannalta. Tutkimuksemme käsittelee paikallistoimittajien itsesensuuria juuri yksilötasolla koetun autonomian kautta: tarkoituksemme on selvittää, mitä mieltä toimittajat ovat työnsä vapaudesta ja työhön vaikuttavista tahoista. Yksilötason autonomiassa keskitymme tutkimaan Reichin ja Hanitzschin (2013) mainitsemia koettuja taloudellisia, viiteryhmien sekä ammatillisia ulottuvuuksia.

Nygren, Dobek-Ostrowska ja Ani-Kina (2015, s. 80) ovat Reichin ja Hanitzschin (2013) kanssa yhtä mieltä siitä, että journalistien autonomiaa voidaan tutkia monilla tasoilla. He mainitsevat koetun ja objektiivisen tason lisäksi ideaalitason, jossa liikkuvat ihannekuvat journalistien autonomiasta. Lisäksi he toteavat, että journalistien autonomiaa on vaikea määritellä. Autonomia riippuu paljon siitä, millaisessa valtiossa eletään: liberaaleissa valtioissa autonomia on ollut mahdollista saavuttaa helpommin ja aikaisemmin kuin valtioissa, jotka ovat olleet autoritäärisempiä. Näissä vahvan valtiojohdon valtioissa autonomian esteenä ovat olleet sensuuri ja valtion viranomaisten suora kuri. Suomi kuuluu liberaaleihin valtioihin, kun taas esimerkiksi Nygrenin, Dobek-Ostrowskan ja Ani-Kinan tutkimuksessaan tarkastelema Venäjä kuuluu autoritäärisempiin valtioihin. Seuraavaksi tarkastelemme aiempaa tutkimusta itsesensuurista Suomessa ja ulkomailla.

2.2.2 Itsesensuuri on autonomian uhka

Hämäläisen (2008) mukaan kriittisyys mainitaan usein hyvän journalismin tunnusmerkiksi, mutta paikallislehdillä mahdollisuudet kriittisyyteen nähdään rajoittuneemmiksi kuin suuremmissa medioissa. Lauk ja Harro-Loit (2016, s. 1968) puolestaan huomauttavat, että journalistien autonomia riippuu ammatinharjoittajien moraalisesta tietoisuudesta ja kyvystä

tarkastella jokapäiväisiä toimintoja kriittisesti. Tästä voidaan päätellä, että lehden mahdollisuudet kriittisyyteen vaikuttavat olennaisesti siinä työskentelevien journalistien autonomiaan. Voidaan pohtia, miten mahdollisuudet tehdä kriittisiä juttuja vaikuttavat toimittajien kokemukseen itsesensuurista.

Talvio (2014, s. 31–32) toteaa pro gradu -tutkielmassaan, että Suomessa itsesensuurin käsite on liitetty lehdistön ja etenkin ulkopoliittisen kirjoittelun kontrollointiin sekä arkaluontoisista asioista vaikenemiseen. Hän itse katsoo itsesensuurin olevan toimittajan tekemä henkilökohtainen valinta. Itsesensuurista voidaan hänen mukaansa puhua silloin, kun toimittaja oma-aloitteisesti seurausten pelossa jättää tarttumatta aiheeseen, välttelee sitä tai vaikenee siitä. Voidaan pohtia, voisiko toimittajan itsesensuurin osasyynä olla heikentynyt autonomia. Talvion mainitsema seurausten pelko voisi viitata esimerkiksi autonomian organisatorisen tai yhteiskunnallisen tason epätasapainoon.

Toimittajien itsesensuuria on tutkittu maailmalla paljon, mutta monet tutkimukset (esim. Perez 2016; Tapsell 2012; Tong 2009) keskittyvät maihin, joissa journalistien autonomia ei aina ole ollut itsestäänselvyys. Näitä tutkimuksia on vaikea verrata Suomen tilanteeseen: esimerkiksi Tong (2009) käsittelee tutkimuksessaan Kiinan muuttuvaa journalismin diskurssia, joka on hyvin erilaista Suomeen verrattuna. Itsesensuuri on tutkimusaiheena kiinnostava varsinkin kehittyvissä, autoritäärisissä maissa, joissa on esiintynyt tai esiintyy edelleen myös ulkoista sensuuria. Kuitenkaan näiden tutkimusten tuloksia ei voi yleistää koskemaan suhteellisen vakaita länsimaita, joissa itsesensuuri saattaa olla peräisin hyvin erilaisista lähtökohdista. Kuten Reich ja Hanitzsch (2013) sekä Nygren, Dobek-Ostrowska ja Ani-Kinakin (2015) toteavat, journalistien autonomia riippuu siitä, missä maassa ollaan. Näin ollen eri maissa on erilaiset lähtökohdat myös itsesensuurille.

Toisaalta myös valtion historia vaikuttaa paljon itsesensuurin esiintymiseen. Vaikka Suomi nykyään nähdäänkin yhtenä sanan- ja lehdistönvapauden kärkimaana, matka autonomiseen journalismiin ei ole ollut kivuton. Kylmän sodan aikana suomalaiset Moskovan kirjeenvaihtajat harjoittivat työssään itsesensuuria. Sen vaatimus oli asetettu jo kotitoimituksessa ennen kirjeenvaihtajien lähtöä Moskovaan, ja ohjeena oli olla “kirjoittamatta itseään ulos”. Itsesensuuriin vaikuttivat myös Neuvostoliiton vaihtelevat avoimuusasteet. (Uskali 2003, s. 406.)

Kun itsesensuuri tutkimusaiheena rajataan koskemaan paikallislehtiä, tutkimuksia löytyy hyvin vähän. Talvion (2014) tutkimus itsesensuurista ei rajoitu yhteen tiettyyn lehtityyppiin, vaan tutkii toimittajien itsesensuuria yleisellä tasolla. Tuominen (2012) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan paikallislehtien päätoimittajiin kohdistuvia vaikutusyrityksiä, mutta tutkielma ei käsittele itsesensuuria. Vaikka paikallislehtiin kohdistuvat vaikutusyritykset ovat tärkeä selvityksen aihe, kaivataan vielä tarkempaa paneutumista nimenomaan toimittajien itsensä harjoittamasta sensuurista. Tuomisen tutkimat ulkoiset vaikutteet ovat osa itsesensuuria, mutta eivät vielä kerro koko totuutta. Lisäksi tutkimus on tehty päätoimittajien näkökulmasta. Se ei siis kerro rivitoimittajien suhtautumisesta vaikutusyrityksiin.

Vaikka itsesensuuri on maailmanlaajuisesti tutkittu aihe, siinä on silti näkökulmia, joita ei ole vielä huomioitu tutkimuksessa. Paikallislehtien itsesensuuriin ei ole vielä tartuttu, vaikka yli puolet suomalaisista sanomalehdistä on paikallislehtiä (Sanomalehtien Liitto a 2017). Onkin tärkeää selvittää, kokevatko suomalaiset paikallistoimittajat harjoittavansa itsesensuuria työssään, ja mitkä sen lähtökohdat voivat olla.

2.3 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää, kokevatko paikallislehtien toimittajat harjoittavansa itsesensuuria. Valitsimme tutkimusongelmamme selvittämiseksi seuraavat kolme tutkimuskysymystä:

- Näkyykö tärkeiden mainostajien läsnäolo toimittajien työssä?
- Vaikuttavatko lukijakunnan asenteet ja alueen moraalikäsitykset toimittajien työhön?
- Miten toimittajat kokevat oman persoonallisuutensa ja toimituksessa mahdollisesti esiintyvien sanattomien sopimusten vaikuttavan työskentelyynsä?

Kysymysten valintaan vaikutti osaltaan omat kokemuksemme mainostajien ja paikallisyhteisöjen vaikutuksesta työskentelyyn pienissä lehdissä. Kysymysten validiteetti vahvistui tutkittuamme aikaisempaa tutkimusta. Kuten Tuominen (2012, s. 67) tutkimuksessaan huomaa, paikallislehtien taloudellinen vakaus on osittain riippuvainen mainostajista, ja se saattaa aiheuttaa toimituksessa vaikeita tilanteita. Halusimme siis tarkastella mainostajien roolia paikallislehtien jutunteossa.

Tuominen (2012, s. 72) toteaa myös, että paikallislehdet operoivat usein pienillä alueilla, joissa tietyt aiheet saattavat olla liian suuria puhuttavaksi. LoCaali 2.0 määrittelee paikallislehden tehtäväksi tiedon välittämisen, mutta myös yhteisön yhdistämisen ja yhteisten arvojen edistämisen (Sillanpää 2011, s. 46). Teoksessa mainitaan, että pienillä paikkakunnilla yhteisölliset tehtävät ovat suurempia kuin kaupungeissa. Moni paikallislehti toimiikin juuri pienellä alueella. On siis olennaista selvittää, miten lehden levikkialueen eli lukijakunnan arvot vaikuttavat paikallistoimittajien työhön ja sitä kautta itsesensuurin määrään

Otimme edellisten teemojen lisäksi persoonallisuuden tarkasteluun tutkimuksessamme, koska mielestämme se vaikuttaa toimittajien työn jokaiseen osa-alueeseen, ja halusimme tutkia, pitääkö tämä paikkansa. Esimerkiksi Burgoon ja Ruffner (1981, s. 30) ovat huomanneet, että persoonallisuustyypit vaikuttavat journalistien kirjoitustyyliin. Onkin mielenkiintoista nähdä, miten toimittajat itse kokevat persoonallisuutensa näkyvän työssään.

Kuten Kuutti (2012, s. 201–202) toteaa, toimituskulttuuriin eli “talon tapoihin” vaikuttavat monet eri asiat, kuten toimituksen hierarkia ja toimittajien suhtautuminen omaan työhönsä. Toimituskulttuurissa on siis monta eri haaraa. Tässä tutkimuksessa keskitymme toimituskulttuuriin toimituksen sanattomien sopimusten näkökulmasta.

Tutkimuskysymykset eivät ole täysin ongelmattomia, sillä niihin liittyy oletus siitä, että mainostajat, paikallisyhteisö ja muut tekijät vaikuttavat toimittajien kokemukseen itsesensuurin harjoittamisesta. Pyrimme tästä huolimatta laatimaan tutkimuskysymykset mahdollisimman objektiivisiksi ja sellaisiksi, että ne palvelisivat tutkimusta mahdollisimman hyvin.

3 Aineisto ja menetelmät

Valitsimme tutkimuksen toteuttamistavaksi kyselylomakkeen, jonka lähetimme paikallislehtitoimijoille. Kysyimme lomakkeessa heidän työhönsä vaikuttavista itsesensuurin osa-alueista. Valitsimme analyysimenetelmikselle teemoittelun ja tilastollisesti kuvaavan analyysin. Seuraavaksi kerromme kyselylomakkeen laatimis- ja levittämisprosessista sekä aineiston analysointimenetelmistä.

3.1 Kyselyn laatiminen

Aineiston keruutavaksi valitsimme survey-metodin eli kyselylomakkeen käytön. Käytimme tutkimuksessa sähköistä lomaketta, koska sähköinen alusta helpottaa vastauksista saatavan tiedon käsittelyä ja jäsentelyä. Teimme Google Formsiin kyselylomakkeen (ks. liite 1), koska koimme, että Forms alustana vastaa analysointitarpeitamme. Halusimme myös pitää kyselyn mahdollisimman kevyenä ja helppona vastata, koska kevyeen ja lyhyeen kyselyyn vastaamiseen on matalampi kynnys.

Valitsimme teorialähtöisiksi pääteemoiksemme mainostajat, lukijakunnan sekä muut, eli toimitusten sanattomiin sopimuksiin ja toimittajan persoonallisuuteen liittyvät, tekijät. Kuten teorialuvussa 2.2.1 mainitsimme, journalistien autonomiassa on useita tasoja. Teorialähtöiset teemamme saavat taustatukea Reichin ja Hanitzschin (2013) journalistien autonomian havaituista sekä objektiivisista tasoista. Keskitymme teemoissamme koettuihin taloudelliseen, viiteryhmien ja ammatilliseen tasoon mainostajien sekä lukijakunnan ja toimituksessa esiintyvien sanattomien sopimusten muodossa. Toimittajan oma persoonallisuus kuuluu autonomian objektiiviseen yksilötasoon.

Mainostajien vaikutusta ja lukijakunnan vaikutusta käsittelevissä osioissa oli molemmissa kaksi väitettä valmiilla vastausvaihtoehdoilla, sekä yksi avoin kysymys. Väitteisiin annoimme neljä vastausvaihtoehtoa, jotka esittelemme myöhemmin. Laitoimme kaikkiin kysymyksiin vastaamisen pakolliseksi, jotta saisimme mahdollisimman kattavia vastauksia. Avoimiin kysymyksiin pystyi jättämään vastaamatta kirjoittamalla pelkän viivan.

Muita tekijöitä käsittelevään osioon laitoimme kaksi avointa kysymystä, yksi koskien toimittajien persoonallisuuden vaikutusta ja yksi koskien toimituskulttuurissa esiintyvien sanattomien sopimusten vaikutusta. Tämä johtuu siitä, että halusimme kyselyssä keskittyä hieman tarkemmin toimituksen ulkopuolisiin tekijöihin, mainostajien ja lukijakunnan vaikutuksiin, mutta kerätä tietoa myös muista tekijöistä. Lopuksi annoimme vastaajille mahdollisuuden antaa palautetta kyselyyn liittyen.

Määrällisten väittämien vastausvaihtoehtoina olivat en koskaan, kerran, muutaman kerran sekä usein. Näillä rajatuilla vaihtoehdoilla oli tarkoitus tuottaa määrällistä aineistoa, jota olisi helppo havainnollistaa taulukoiden avulla. Otimme mallia määrällisten väittämien

vaihtoehtoihin Likertin asteikosta. Likertin asteikossa on viisi “porrasta”, jotka on nimetty tutkimukseen sopivalla tavalla (Valli 2015, s. 37). Nimesimme Likertin asteikon “portaat” niin, että ne sopivat paikallistoimittajien mahdollisen itsesensuurin kuvaamiseen (ks. liite 1). Esimerkiksi vaihtoehto “usein” on tässä tutkimuksessa mielekkäämpi kuin monessa kyselyssä esiintyvä “aina”. On toimittajan työn tuntemisen takia oikeutettua olettaa, etteivät toimittajat jätä “aina” kirjoittamatta jostakin aiheesta tai vastaavasti ”aina” lisää aiheesta kirjoittelua ulkopuolisten vaikutteiden takia.

Tutkimuksemme vaihtoehdot erosivat hieman Likertin asteikosta. Yksi Likertin asteikon vahvuus on vaihtoehto “en osaa sanoa”, koska silloin vastaajan ei tarvitse valita itselle sopimatonta vaihtoehtoa (Valli 2015, s. 37). Emme kuitenkaan ottaneet mukaan keskellä olevaa “en osaa sanoa” -vaihtoehtoa, sillä toivoimme määrällisiin väittämiin mahdollisimman paljon vastauksia.

Muodostimme avoimet kysymykset tukemaan määrällisiä vastauksia. Halusimme tutkia laadullisilla kysymyksillä tarkemmin teoriapohjaisia teemojamme. Itsesensuuria ei ole mahdollista tutkia pelkästään yksinkertaisten väittämien avulla, joten laadullisten kysymysten tuki on tutkimuksellemme erittäin tärkeä. Avoimien kysymysten tarkoituksena on kerätä syvällisempää tietoa. Avoin kysymys on myös mahdollisuus tuoda esille näkökulmia, joita ei suljetuissa väittämissä tullut ilmi.

Kyselytutkimuksella aineistonkeruumenetelmänä on omat haasteensa. Tutkittavat voivat tutustua kysymyksiin etukäteen, mikä voi muuttaa vastauksia. Vastaajat eivät välttämättä ymmärrä kysymyksiä, mutta eivät voi pyytää tarkentavaa tietoa. Jos kyselyyn on vastattu anonyymisti, tutkija ei voi tietää ovatko kyselyyn vastanneet henkilöt halutusta kohderyhmästä. Lisäksi osallistujat voivat vastata väärin tai epätarkasti. (Valli 2015, s. 29.) Emme myöskään tiedä vastaavatko tutkimukseen osallistujat totuudenmukaisesti tai päätyvätkö he jostain syystä kaunistelemaan vastauksia. Tutkimuksen tuloksissakin voi siis esiintyä itsesensuuria. Monet ongelmista voidaan ehkäistä hyvällä valmistelulla, kuten tarkalla kysymyksenasettelulla. Seuraavaksi esittelemme, miten olemme rakentaneet kyselytutkimuksemme.

3.1.1 Esitiedot

Kyselylomakkeessa kysyimme esitiedoissa vastaajien sukupuolta, ikää ja lehden ilmestymistiheyttä. Nämä kriteerit, varsinkin lehden ilmestymistiheys, olisivat toimineet rajaavina elementteinä, jos vastauksia olisi tullut liikaa. Tulimme kuitenkin siihen johtopäätökseen, että keräämäämme aineistoa ei ollut tarpeen rajata. Emme eritelleet kyselyssä vastaajien asemaa toimituksessa, sillä halusimme saada mahdollisimman laajan kuvan paikallislehtien toimittajien näkemyksistä itsesensuurista. Vastaajien joukossa on siis sekä rivitoimittajia että päätoimittajia.

3.1.2 Mainostajat

Mainostajien vaikutusta toimitustyöhön käsittelevä osio oli kyselyn aloittava osio ja yksi teoriapohjaisista pääteemoistamme. Tutkimme mainostajien roolia seuraavilla määrällisesti mitattavilla väitteillä:

- Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se olisi antanut negatiivisen kuvan lehden tärkeästä mainostajasta.
- Olen tuntenut tarvetta kirjoittaa jutun tärkeästä mainostajasta, vaikka jutulla ei olisi varsinaista uutisarvoa.

Ensimmäisellä väitteellä halusimme selvittää, johtaako mainostajien epäsuora painostus siihen, että toimittaja sensuroi itseään juttu- tai näkökulmavalinnoissaan. Toisella väitteellä halusimme saada selville, vaikuttaako tärkeiden mainostajien rahallinen panostus lehdessä juttujen tekemiseen. Toinen kysymys kysyy enemmän toimittajan omia tuntemuksia kuin varsinaisia tekoja.

Laadullista tietoa mainostajista keräämme avoimella kysymyksellä:

- Millaisena koet mainostajien roolin omassa työssäsi?

Avoimella kysymyksellä halusimme saada selville, näkyykö tärkeiden mainostajien läsnäolo toimittajan omassa työskentelyssä, eli tarvitseeko toimittajan ottaa mainostajat huomioon juttuja tehdessään.

Väittämien laatiminen ei ollut täysin ongelmatonta. Mainostajien epäsuorista vaikutuspyrkimyksistä on vaikea kysyä ilman, että kysymykset johdattelevat vastaajaa tietynlaisen vastauksen pariin. Lisäksi suljettujen väittämien vastausvaihtoehdot eivät

välttämättä sovi kaikkien vastaajien tilanteeseen. Avoimessa kysymyksessä haasteena oli myös kysymyksen asettelu. Sen tarkoitus oli selvittää mainostajien roolia vastaajan omassa työskentelyssä, mutta sen voi katsoa koskevan myös koko toimitusorganisaatiota.

3.1.3 Lukijakunta

Toista teoriapohjaista teemaamme, lukijakuntaa, tutkimme seuraavilla väitteillä:

- Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se saattaisi aiheuttaa pahennusta lehden lukijoiden keskuudessa.
- Olen muuttanut sana- ja tyylivalintojani, koska koin että osa lukijakunnasta ei hyväksyisi niitä.

Ensimmäisellä väittämällä tutkimme, miten toimittajat kokivat lukijoiden vaikuttavan aihevalintoihin. Toisella väittämällä yritimme saada selville, miten tyylivalinnat muuttuivat aiheiden sisällä lukijakunnassa vallitsevien käsitysten mukaan.

Laadullista tietoa lukijakunnasta saimme esittelemällä avoimen kysymyksen:

- Huomioidaanko toimituksessanne alueen moraalikäsityksiä? Miten niitä huomioidaan?

Tällä kysymyksellä yritimme selvittää millainen vaikutus alueen yleisillä eettisillä säännöillä ja ilmapiirillä on toimittajien työhön. Lisäksi halusimme syventää määrällisistä väittämistä saatua ymmärrystä lukijakunnan vaikutuksesta. Tarkensimme kysymystä lisäämällä kysymyksen alapuolelle virkkeen: “Esimerkiksi alueen uskonnollisten moraalikäsitysten rajoittava vaikutus toimituskäytäntöön”. Tämän oli tarkoitus avata vaikeahkoa kysymystä.

Lukijakuntaan liittyvillä kahdella määrällisellä väittämällä emme voi tutkia kaikkea itsesensuuriin liittyvää mielenkiintoista tietoa. Emme esimerkiksi voi näiden väittämien perusteella vastata siihen, miten lukijakunta vaikuttaa lehden tekemiin kuva- ja ulkoasuvalintoihin, mitkä ovat ne aiheet ja sana- tai tyylivalinnat, jotka aiheuttivat itsesensuuria, taikka miksi lukijakunta vaikuttaa aiheiden tai tyylien valintaan. Lisäksi väittämässä ei oteta kantaa siihen, mistä juttutyypistä on kyse. Emme siis tiedä kohdistuiko alkuperäisen valinnan muutos kolumniin vai uutiseen. Ongelmaton ei ollut myöskään lukijakunnasta laadullista tietoa keräävä avoin kysymys. Alarivin esimerkki uskonnon vaikutuksesta toimituskäytäntöihin saattoi johdatella vastaajia pohtimaan nimenomaan

uskonnon vaikutusta. Mikäli vastaaja ei tiennyt mitä “moraalikäsitys”-termillä tarkoitetaan, saattoi kysymys jäädä hieman epäselväksi, sillä emme määritelleet moraalikäsitystä.

3.1.4 Muut tekijät

Nostimme teoriapohjaisiksi teemoiksi mainostajien ja lukijakunnan lisäksi käsiteluvussa 2.1 mainitun toimituskulttuurin ja henkilökohtaisemman persoonallisuuden. Tällä pyrimme saamaan monipuolista tietoa itsesensuurin syntymisestä. Päätimme tutkia toimituskulttuuria ja persoonallisuutta kahdella laadullisella kysymyksellä.

Persoonallisuuden vaikutusta itsesensuuriin tutkimme avoimella kysymyksellä:

- Miten koet persoonallisuutesi vaikuttavan toimituksellisiin valintoihisi?

Tällä kysymyksellä halusimme saada syvempää tietoa siitä, vaikuttavatko yksilölliset erot itsesensuurin muodostumiseen ulkopuolisten vaikuttajien lisäksi. Tarkensimme kysymystä vielä lisäämällä kysymyksen oheen esimerkin: “Koetko ottavasi mielelläsi riskejä juttujen suhteen vai pyritkö sovinnaisuuteen?” Toivoimme tämän selventävän kyselyyn osallistuneille sen, miten persoonallisuus voisi vaikuttaa kirjoittamiseen, sekä sitä kautta auttaa osallistujia kysymykseen vastaamisessa.

Toimituskulttuurin vaikutusta itsesensuuriin tutkimme kysymyksellä:

- Vaikuttavatko toimituksessa mahdollisesti esiintyvät sanattomat sopimukset siihen, mistä ja miten kirjoitat?

Tällä kysymyksellä toivoimme saavan selville, onko toimituksen käytänteillä vaikutusta itsesensuurin muodostumiseen.

Persoonallisuutta tutkivan kysymyksen hankaluutena on lukijakuntakysymyksen tavoin lisähuomautus, joka saattaa ohjata osaa vastaajista pohtimaan juuri riskejä ja sovinnaisuutta sen sijaan, että osallistujat miettisivät persoonallisuuttaan yleisesti. Toimituskulttuuriin liittyvässä kysymyksessä olisimme voineet selittää mitä tarkoitamme sanattomilla sopimuksilla. Kysymys on melko monitulkintainen, mikä saattaa vaikuttaa vastauksiin.

3.2 Kyselyn jakelu

Lähetimme kyselylomakkeen Sanomalehtien Liiton paikallislehtivastaavalle, joka liitti pyyntömme lomakkeeseen vastaamisesta liiton Lokaali-uutiskirjeeseen. Uutiskirje lähetettiin

yhteensä 630 vastaanottajalle lokakuun puolessavälissä. Vastaanottajista 83 oli toimitusten yleisosoitteita ja 276 päätoimittajien, toimituspäälliköiden tai toimittajien osoitteita.

Lähetimme vielä lokakuun loppupuolella muistutussähköpostin kyselystä 127 paikallislehden päätoimittajalle. Sähköpostissa pyysimme välittämään kyselyn eteenpäin muulle toimitukselle. Annoimme vastausaikaa 29.10. asti. Kyselyymme vastasi lokakuun loppuun mennessä yhteensä 64 paikallistoimittajaa.

3.3 Aineiston tarkastelu

Nykyään laadullisten ja määrällisten tutkimusmenetelmien raja ei ole enää niin selkeä. Tutkimusmenetelmiin voidaan nähdä kuuluvan laadullisen ja määrällisen lisäksi sekoitetut tutkimusmenetelmät (Gorard & Symonds 2010, s. 121). Tutkimukset joissa on elementtejä laadullisesta ja määrällisestä tutkimuksesta ovat ”sekatutkimuksia”, joiden analyysikin vaatii hieman luovaa analyysimenetelmien yhdistelyä ja soveltamista (mts. 124). Koska yhdistimme tutkimuksessamme määrällisiä ja laadullisia kysymyksiä, voimme laskea tutkimuksemme sekatutkimukseksi. Tutkimuksessamme käytämme sekä määrällisessä että laadullisessa analyysissa teemoittelua ja lisäksi määrällisessä tilastollisesti kuvaavaa analyysia.

3.3.1 Teemoittelu

Laadullisen tutkimuksen analyysiperinteeseen kuuluvassa teemoittelussa ideana on tulkinta, joka menee yksittäisiä sanoja syvemmälle (Guest 2012, s. 9). Se on yksi laadullisen tutkimuksen käytetyimpiä analyysimenetelmiä ja erinomainen, kun halutaan löytää aineiston tekstivastausten väliset suhteet (mts. 10). Sen lähtökohtana on löytää vastauksista koodeja, mielenkiintoisia aineiston piirteitä, ja muodostaa niistä suurempia kokonaisuuksia, teemoja, jotka toimivat tutkijan havaintojen kehyksenä. Teemoittelu on joustava analyysitapa sekä teoreettisesti, että tutkimuskysymyksen, otoskoon, rakenteen ja tiedonkeruumenetelmän suhteen. (Braun & Clarke 2017, s. 297.)

Valitsimme tutkimuksemme pääanalyysimenetelmäksi aihepiireihin keskittyvän teemoittelun, koska sen avulla pystymme hyödyntämään kysymyslomakkeeseen teoriasta nostettuja aihepiirejä myös analyysiosuudessa. Lisäksi samaa aihealuetta hieman eri näkökulmasta tutkivat määrälliset kysymysväittämät ja laadulliset avoimet kysymykset tukevat toisiaan, niin, että ne molemmat kannattaa sijoittaa samojen teemojen alle. Näin ollen on perusteltua,

että perinteisesti laadulliseen analyysiin kuuluvaan teemoittelua käytetään laadullisen aineiston analyysissa ja määrällisen aineiston analyysiosuuden perustana.

Teoriapohjaisiksi pääteemoiksi rajatut mainostajat, lukijakunta, toimituskulttuuri ja persoonallisuus kantavat läpi tutkimuksen, myös analyysiosuuden. Teoriapohjasta muodostuneen teemarungon lisäksi aiomme teemoittelun hengessä nostaa laadullisista vastauksista myös eräänlaisia alateemoina toimivia aineistoteemoja. Aineistoteemoja tarkastelemme sitaattien avulla. Sitaatit valitaan toistuvien yleisten huomioiden perusteella. Ne toimivat perusteluna tulkinnoille ja toisaalta kuvaavat aineistoa esimerkinomaisesti.

3.3.2 Tilastollisesti kuvaava analyysi

Tilastollisesti kuvaava analyysi on määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen analyysimenetelmä, joka on periaatteessa kaiken määrällisen analyysin pohjana. Sitä käytetään kuvaamaan hallittavasti monesti suureksi paisuvan määrällisen aineiston perusominaisuuksia. Tilastollisesti kuvaavaa analyysia voi syventää muilla analyysimenetelmillä. Tilastollinen kuvaava analyysi lähinnä kuvaa mitä aineistosta löytyy tilastollisia keinoja, kuten taulukkoa, diagrammia tai kaaviota käyttäen. (Trochim 2006.)

Teemoittelun tueksi valitsimme määrällistä aineistoa tarkasteltaessa tilastollisesti kuvaavan analyysin, koska sen avulla saamme määrällisestä aineistosta hallittavamman kokonaisuuden. Kokoamme määrällisestä aineistosta tilastoja, jotka kertovat tutkimukseen osallistuneiden paikallistoimittajien itsesensuuriin liittyvistä käytänteistä havainnollistaen vastausten väliset suhteet. Tilastollisesti kuvaavan analyysin keinoista käytämme taulukoita, joista selviää vastausten määrä kappaleissa ja prosenteissa. Se auttaa tutkimustulosten tulkinnassa ja tukee myöhemmin käsiteltäviä loppupäätelmiä.

4 Tulokset ja päätelmät

Tässä luvussa esittelemme tutkimuksemme tulokset ja päätelmät. Kerromme teemoittain ensin määrällisistä tuloksista, jonka jälkeen esittelemme laadulliset tulokset. Tämän jälkeen kokoamme tuloksista vetämämme johtopäätökset yhteen.

4.1 Tulokset

4.1.1 Määrälliset tulokset

Esitiedot

Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 64 paikallistoimittajaa, joista 36 vastasi olevansa naisia ja 28 miehiä. Yksikään vastaaja ei vastannut olevansa muunsukupuolinen, joka oli kolmas vaihtoehto sukupuolta kysyttäessä. Vaikka enemmistö vastaajista on naisia, sukupuolet jakautuivat suhteellisen tasaisesti.

Taulukko 1. Vastaajien sukupuolijakauma.

Miehet	Naiset	Yhteensä
28	36	64

Vastaajien ikäjakaumassa sen sijaan näkyi suurempaa hajontaa. Alle 20-vuotiaita ja toisaalta yli 65-vuotiaita ei ollut yhtään. Selvän enemmistön muodostivat 51–65-vuotiaat, joita oli 35 eli yli puolet vastaajista. Tuloksista voi huomata, että sukupuolet jakautuivat tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, paitsi 20–35-vuotiaissa, jossa naiset ovat selvä enemmistö (ks. taulukko 2).

Taulukko 2. Vastaajien ikäjakauma.

Ikä	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
Alle 20	0	0	0 (0)
20–35	1	6	7 (10,9)
36–50	10	12	22 (34,4)
51–65	17	18	35 (54,7)
Yli 65	0	0	0 (0)

Lehtien ilmestymistiheydessä oli myös vaihtelua. Selkeästi yleisin ilmestymistiheys oli kerran viikossa. Tämä saattaa johtua siitä, että 86 Sanomalehtien Liiton jäsenenä toimivaa paikallislehteä 133:sta ilmestyy kerran viikossa (Sanomalehtien Liitto a 2017). 31 vastaajaa työskentelee lehdessä, joka ilmestyy kerran viikossa. Seuraavaksi yleisin ilmestymistiheys oli kaksi kertaa viikossa. Tämän vaihtoehdon valitsi 17 vastaajaa. Kolme kertaa viikossa ilmestyvissä lehdissä työskentelee 10 vastaajaa. Yksikään vastaaja ei työskennellyt lehdessä, joka ilmestyy neljästi viikossa. Yli neljä kertaa viikossa ilmestyvässä lehdessä työskenteli kuusi vastaajaa (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Lehtien ilmestymistiheys.

Lehden ilmestymiskerrat /viikko	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
1	16	15	31 (48,4)
2	8	9	17 (26,6)
3	2	8	10 (15,6)
4	0	0	0 (0)
Yli 4	2	4	6 (9,4)

Valitsimme lähemmäksi tarkastelun kohteeksi määrällisissä vastauksissa sukupuolen, koska se jakautui melko tasaisesti. Lisäksi voidaan pohtia, onko sukupuolella vaikutusta vastaajan toimintatapoihin. Talvio (2014) toteaa toimittajien itsesensuuria käsittelevässä tutkimuksessaan, että naiset ovat miehiä varovaisempia kirjoittajia. Tämän huomion perusteella halusimme paneutua sukupuolen vaikutukseen itsesensuurin harjoittamisessa tarkemmin.

Lehden ilmestymistiheys olisi ollut aineiston rajauskriteeri, mikäli aineisto olisi kasvanut liian suureksi käsitellä. Kun aineistoa ei kuitenkaan tarvinnut rajata, emme pidä tarpeellisena lehden ilmestymistiheyden suhteellistamista vastauksiin.

Mainostajat

Ensimmäisessä väitteessä selvitimme, ovatko vastaajat jättäneet kirjoittamatta tietystä aiheesta mainostajien takia. Selvä enemmistö vastaajista ei ole koskaan jättänyt kirjoittamatta tietystä aiheesta. Miehistä näin vastasi jopa 75 % ja naisista 67 %. Miehistä seitsemän prosenttia ja naisista kahdeksan prosenttia vastasi jättäneensä kerran kirjoittamatta arkaluontoisesta asiasta. Muutaman kerran tietyistä aiheista kirjoittamatta jättäneitä oli toisiksi eniten (miehistä 18 % ja naisista 25 %). Kukaan vastaajista ei kertonut jättävänsä usein kirjoittamatta tietyistä aiheista (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. "Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se olisi antanut negatiivisen kuvan lehden tärkeästä mainostajasta": vastausjakauma.

Vastausvaihtoehto	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
En koskaan	21	24	45 (70,3)
Kerran	2	3	5 (7,8)
Muutaman kerran	5	9	14 (21,9)
Usein	0	0	0 (0)

Seuraavassa väitteessä kysyttiin, onko vastaaja tuntenut tarvetta kirjoittaa tärkeästä mainostajasta jutun, vaikka sillä ei olisi uutisarvoa. Tässä kysymyksessä vastaukset jakautuivat selkeämmin. Puolet vastaajista vastasi, ettei hänellä ole koskaan ollut tarvetta kirjoittaa "turhaa" juttua tärkeistä mainostajista. Miehistä näin oli vastannut 64 % ja naisista 39 %. Vain kaksi kertoi tehneensä niin kerran (miehistä 4 % ja naisista 3 %). Muutaman kerran jutun ilman varsinaista uutisarvoa oli tuntenut tarvetta tehdä lähes puolet vastaajista (miehistä 32 % ja naisista 56 %). Yksi nainen vastasi tuntevansa tarvetta kirjoittaa "turhia" juttuja mainostajista usein.

Vastauksista kävi ilmi, että niistä, jotka vastasivat ensimmäiseen kysymykseen "En koskaan", yli puolet (28) vastasivat "En koskaan" myös seuraavaan kysymykseen. Oli siis yleistä, että jos vastaaja ei jättänyt kirjoittamatta juttuja mainostajan takia, hän ei myöskään kokenut tarpeelliseksi kirjoittaa tarpeettomia juttuja mainostajista.

Vastausten jakauma on mielenkiintoinen verrattuna aiempaan kysymykseen. Huomattavasti useammat vastasivat kirjoittaneensa muutaman kerran juttuja ilman journalistista perustetta. Lisäksi huomattava enemmistö niistä, jotka toisinaan kirjoittavat juttuja ilman perustetta, on naisia.

Taulukko 5. "Olen tuntenut tarvetta kirjoittaa jutun tärkeästä mainostajasta, vaikka jutulla ei olisi varsinaista uutisarvoa.": vastausjakauma.

Vastausvaihtoehto	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
En koskaan	18	14	32 (50)
Kerran	1	1	2 (3,1)
Muutaman kerran	9	20	29 (45,3)
Usein	0	1	1 (1,6)

Lukijakunta

Lukijakuntaa tutkiessamme selvitimme ensin, ovatko paikallistoimittajat jättäneet kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska halusivat välttää pahennusta lukijakunnan keskuudessa. Kyselyn tekijöistä noin puolet ilmoitti, ettei koskaan jätä kirjoittamasta aiheesta lukijakunnan pahennuksen takia. Noin 60 % miehistä ja 44 % naisista ei ole koskaan jättänyt kirjoittamatta mahdollisesti pahennusta aiheuttavasta aiheesta. Naiset välttävät tutkimustulosten mukaan miehiä enemmän pahennuksen herättämistä.

Mielenkiintoista on myös se, että "en koskaan" -vaihtoehdon jälkeen toiseksi yleisin vastaus on "muutaman kerran" (ks. taulukko 6). Vaikuttaakin siltä, että mikäli pahennusta ollaan vältelty, kyse ei ole ollut yksittäisestä tapauksesta, tai jokapäiväisestä rutiinista. Yksi vastaaja on valinnut "usein" -vaihtoehdon, sekä viisi "kerran" -vaihtoehdon. Siis mikäli pahennusta vältellään, se tapahtuu välillä esiin tulevien aiheiden kautta.

Taulukko 6. "Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se saattaisi aiheuttaa pahennusta lehden lukijoiden keskuudessa.": vastausjakauma.

Vastausvaihtoehto	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
En koskaan	17	16	33 (51,6)
Kerran	0	5	5 (7,8)
Muutaman kerran	11	14	25 (39,1)
Usein	0	1	1 (1,6)

Seuraavassa väittämässä tutkimme lukijakunnasta johtuvaa sana- ja tyylivalintojen muutosta. Ehkä hieman yllättäen, vastanneista paikallistoimittajista noin 70 % on muuttanut sana- tai tyylivalintojaan lukijakunnalle sopivammaksi. Miehistä 43 % ei koskaan muuttanut sana- tai tyylivalintojaan. Naisista taas saman vaihtoehdon valitsi noin 22 %.

Suosituin vastaus “muutaman kerran” esiintyi lähes 60:llä prosentilla vastaajista. “Usein” ja “kerran” -vastaukset eivät olleet kovin yleisiä, sillä yhteensä vain 11 % vastasi niin. Sana- ja tyylivalintoja ovat vastaajat muuttaneet siis muutaman kerran.

Taulukko 7. “Olen muuttanut sana- ja tyylivalintojani, koska koin että osa lukijakunnasta ei hyväksyisi niitä.”: vastausjakauma.

Vastausvaihtoehto	Miehet	Naiset	Yhteensä (%)
En koskaan	12	8	20 (31,3)
Kerran	1	3	4 (6,3)
Muutaman kerran	14	23	37 (57,8)
Usein	1	2	3 (4,7)

Tässäkin suhteessa naiset olivat siis miehiä varovaisempia, vaikkakin myös yli puolet miehistä oli joskus muuttanut sana- tai tyylivalintojaan.

4.1.2 Laadulliset tulokset

Mainostajat

Saimme laadullista tietoa mainostajien vaikutuksista toimittajien itsesensuuriin avoimella kysymyksellä: "*Millaisena koet mainostajien roolin omassa työssäsi?*" Vastauksista nousi esille seuraavia aineistopohjaisia teemoja:

- Mainostajilla ei ole roolia
- Mainostajilla on vähäinen rooli
- Mainostajilla on jonkin verran merkitystä
- Mainostajilla on merkittävä rooli
- Mainostajien rooli riippuu tilanteesta

Eniten vastauksia (24) päätyi teeman "Mainostajilla on jonkin verran merkitystä" alle. Toiseksi eniten vastauksia (17) oli teemassa "Mainostajien rooli riippuu tilanteesta". Teemat "Mainostajilla on vähäinen rooli" ja "Mainostajilla on merkittävä rooli" saivat kumpikin kahdeksan vastausta. Kuusi vastaajaa oli sitä mieltä, ettei mainostajilla ole roolia toimitustyössä. Yksi vastaaja jätti vastaamatta avoimeen kysymykseen. Kysymykseen vastasi siis yhteensä 63 vastaajaa.

Suurimpaan teemaan menivät vastaukset, joissa mainostajien rooli toimitustyössä huomioitiin, mutta se ei kuitenkaan ollut merkittävä. Mainostajien vaikutusta toimittajien työskentelyyn pohdittiin muun muassa näin:

"Mainostajat toivovat melko usein, että lehdessä kirjoitettaisiin heistä ja heidän yrityksestään. Osa jopa olettaa, että esimerkiksi tapahtumamainoksesta tehtäisiin "kiitokseksi" juttu. Toimituksessamme päätoimittaja suhtautuu meitä toimittajia suopeammin tällaisten juttujen tekoon"

Mainostajien läsnäolo koettiin vastauksissa monin eri tavoin. Muutamissa vastauksissa toistui ajatus ja tiedostaminen siitä, että paikallislehdessä mainostajat ovat usein tärkeä tulonlähde lehdelle. Mainostajat kytkeytyvät olennaisesti journalistien koetun autonomian taloudelliseen tasoon, joten on luonnollista, että niiden rooli tiedostetaan herkästi. Mainostajien taloudellista merkitystä pohdittiin paljon varsinkin "Mainostajilla on merkittävä rooli" -teeman vastauksissa. Tämä vaikutti joidenkin vastaajien suhtautumiseen jonkin verran.

"Tärkeä ja kunnioitettava osa lehteä. Ilman niitä ei olisi lehteä eikä työpaikkoja"

"Ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita. Kumpikin tarvitsee toisiaan: yrittäjä ja lehti. Paikallislehti on oman alueensa henkisen ja taloudellisen kulttuurin kehittäjä."

Osa vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei mainostajilla ole roolia toimitustyössä tai mainostajat eivät muuten näy toimittajien työnkuvassa. Ne, joiden mielestä mainostajilla ei ole vaikutusta lehden sisältöihin, vastasivat yleensä lyhyesti, tarkemmin kantaansa selittämättä.

"Ei suuri merkitys sisällön kannalta."

Vastausten teemoittelu oli mutkikasta osittain sen takia, että mainostajien rooliin saatettiin suhtautua vastauksissa hieman ristiriitaisesti. Mainostajien taloudellinen rooli tiedostettiin, mutta toimitus ja lehden talous haluttiin pitää erillään. Nämä vastaukset menivät "Mainostajien rooli riippuu tilanteesta" -teemaan.

"Mainostajat ovat tärkeitä lehden talouden kannalta. Silti heistä pyritään tekemään juttuja journalistisin perustein."

"Heidät on otettava huomioon, mutta ei siinä määrin, että se merkittävästi rajoittaisi journalistista vapautta. Jos aihe on riittävän tärkeä, myös mainostajaa koskevan kielteisen jutun voi julkaista."

Usein vastaajat, jotka eivät jättäneet kirjoittamatta negatiivisia juttuja mainostajista tai toisaalta kokeneet tarpeelliseksi kirjoittaa heistä ilman journalistisia perusteita, kokivat myös avoimessa vastauksessa mainostajien roolin vähäiseksi. Osa vastaajista toisaalta koki omien sanojensa mukaan painostusta mainostajien suunnalta. Osa niistä, jotka vastasivat avoimessa kysymyksessä kokevansa painostusta mainostajien suunnalta, vastasi myös tunteneensa tarvetta kirjoittaa heistä muutaman kerran tarpeettomasti. Monet näistä vastauksista menivät "Mainostajilla on merkittävä rooli" – tai "Mainostajan rooli riippuu tilanteesta" -teemojen alle.

"On pysynyt jotakuinkin kurissa, mutta paineita yrittäjämyönteiseen ajatteluun kyllä on. Sama toisin päin: mainostajat näkevät toimittajan roolin yhteistyökumppanina, jolle voi yrittää asettaa tekemisen ehtoja."

“Joskus juttuaiheita vinkatessa muistutetaan, että "mainostan paljon teillä". Mainostajien rooli on painostajan rooli.”

Vastauksista selviää, että mainostajien rooli vaihtelee eri lehdissä huomattavasti. Osan ei tarvitse huomioida mainostajia jutunteossa lainkaan, toiset taas joutuvat useinkin mainostajien suunnalta tulevien vaikutuspyrkimysten kohteeksi. Myös lehden suhtautuminen mainostajiin vaihteli. Muutama vastaaja tunsi lehden johdon suhtautuvan mainostajamyönteisiin juttuihin itseään suopeammin:

“Nykyisessä työssäni en koe mainostajien roolia juuri millään tavalla merkittäväksi. Edellisessä työssäni kerran viikossa ilmestyvässä paikallislehdessä mainostajien rooli oli kiusallisen vahva. Olen erittäin tyytyväinen, että pystyin vaihtamaan työpaikkaa.”

Vaikka jotkut kertoivat mainostajien joskus yrittävän vaikuttaa juttujen sisältöihin, useat olivat sitä mieltä, että mainostajat ymmärtävät roolinsa ja rajat mainostamisen ja jutunteon välillä. Epäselvissä tapauksissa eräs vastaaja kertoo päätoimittajan olevan hyvä “noja”. Jotkin vaikutusyritykset saadaan vastausten mukaan hoidettua puhumalla ja muistuttamalla siitä, että juttuja tehdään journalistisin perustein. Tällaiset vastaukset kuuluivat “Mainostajilla on vähäinen rooli” -teemaan.

“– – aina mainostajasta tehdyllä jutulla ei ole varsinaista uutisarvoa, mutta joku muu mielenkiintoinen asia/arvo pitää löytyä. Juttua ei tehdä koskaan vain siksi, että joku on iso/merkittävä mainostaja. Toisaalta isokin mainostaja voi joutua joskus ikävään aiheeseen osalliseksi. Se kerrotaan aivan, kuten muistakin yrityksistä/ihmisistä/yhteisöistä.”

Vaikka vastaukset vaihtelivat sisällöltään paljon, pystyimme löytämään niistä samankaltaisuuksia. Mainostajilla oli keskimääräisesti jonkinlainen rooli lehdessä, mutta suhtautuminen suoriin tai epäsuoriin vaikutuspyrkimyksiin vaihteli. Monessa vastauksessa nousi esille ajatus siitä, että juttuja halutaan tehdä journalistisin perustein, vaikka siinä ei aina onnistuttaisikaan.

Lukijakunta

Lukijakuntaa tutkimme väittämien lisäksi avoimella kysymyksellä: “*Huomioidaanko toimituksessanne alueen moraalikäsityksiä? Miten niitä huomioidaan?”*. Annettujen

vastausten perusteella teoriapohjaisesta teemasta “lukijakunta” nousi seuraavia aineistoteemoja:

- Moraalikäsityksiä ei huomioida
- Moraalikäsitykset huomioidaan
- Alueen moraalikäsitykset eivät poikkea yleisestä - noudatetaan yleisiä käsityksiä

“Moraalikäsityksiä ei huomioida” -teemaan sopi yhteensä 18 vastausta. Toiseen aineistoteemaan “Moraalikäsitykset huomioidaan” sijoittui saman verran vastauksia kuin edelliseen teemaan eli 18 vastausta. Kolmanteen teemaan “Alueen moraalikäsitykset eivät poikkea yleisestä - noudatetaan yleisiä käsityksiä” kerääntyi viisi vastausta. Kategorisoimattomia vastauksia tuli 19 kappaletta. Kysymykseen lukijakunnan moraalikäsitysten huomioimisesta vastasi siis yhteensä 60 henkilöä.

Suurin osa ensimmäiseen teemaan “Moraalikäsityksiä ei huomioida” sopineista vastauksista oli toteavia ja lyhyitä. Niissä lähinnä ilmoitettiin, ettei moraalikäsityksiä huomioida. Vaikeuksia tämän teeman alle laitettavien vastausten suhteen tuli, kun osa vastasi ensin, että moraalikäsityksiä ei huomioida, mutta pohti seuraavassa virkkeessä, huomioidaanko niitä sittenkin. Voidaan siis tulkita, että osan vastaajista toimituksissa huomioidaankin moraalikäsityksiä jollakin tavalla.

“Ei tarvitse huomioida sen enempää kuin muitakaan näkökulmia jutuntekoa/julkaisemista mietittäessä.”

“Ei. Tai sillä tavalla huomioidaan, että pyritään joskus vähän sohimaan ja kyseenalaistamaan ihmisten totuttuja käsityksiä ja arvomaailmaa.”

“Ei ehkä suoraan ja selvästi vaikuta. Toisaalta voi olla, että suuren kasvukeskuksen kaupunkiliberaalina toimitukseen tuleva henkilö voisi nähdä joissain linjoissa piileviä asenteita.”

Toisessa aineistoteemassa “Moraalikäsitykset huomioidaan” osa vastasi suoraan, että lukijakunnan moraalikäsityksillä on vaikutusta. Nämä vastaajat kokivat siis viiteryhmän, lukijakunnan, vaikuttavan heidän autonomiaansa. Vastauksissa painotettiin erilaisia syitä siihen, miksi lukijakunnalla on vaikutusta. Esiin tulivat niin uskonto, maahanmuuttajat kuin yleiset tyyliohjeetkin.

"Kyllä. Alue on perus ev-lut ja tämä otetaan huomioon. Pyrin myös itse ottamaan sen huomioon, haluan pitää tyylin asiallisena."

"Suuri osa alueen asukkaista on maahanmuuttovastaisia. Siksi joudumme joskus käyttämään harkintaa kertoessamme esimerkiksi turvapaikanhakijoihin liittyvistä asioista. Lynkkaaminen, huhupuheet ja väärän tiedon levittäminen ovat valitettavasti näiden aiheiden tiimoilla liikaa käytössä lukijoillamme."

"Jossain määrin näkemykset, joita paikkakunnallamme pidetään yleisesti hyväksyttyinä, huomioidaan toimituksessamme. Huomiointi näkyy lähinnä juttujen sanavalinnoissa ja asioiden käsittelytavoissa. Tiettyjen asioiden käsittelyä ei tämän takia vältellä."

Yleinen huomio tästä teemasta oli se, että suurin osa vastaajista ei kokenut moraalikäsitysten huomioimista toimitustyötä rajoittavana. Moraalikäsitykset otetaan vastausten perusteella huomioon osana asiallista journalismia, mutta niiden takia ei jätetä kirjoittamatta aiheista. Sensuuri ja itsesensuuri siis tietyllä tavalla kiellettiin tässä kohtaa.

Kolmanteen teemaan "Alueen moraalikäsitykset eivät poikkea yleisestä - noudatetaan yleisiä käsityksiä" sopi vastauksia kahta aikaisempaa vähemmän, mutta se on silti olennainen teema. Kysymyksessä oletettiin, että alueilla olisi ominainen moraalikäsitys, joka vaikuttaisi journalismiin, vaikka kaikkien journalistien yleisinä ohjeina pitäisi toimia Julkisen Sanan Neuvoston eettiset ohjeet.

"Ei ole erityisiä moraalikäsityksiä vaan ihan vain yleisinhimillisiä periaatteita; ihmisiä tai heidän tunteitaan tai vakaumustaan ei loukata. Jokainen saa uskoa tai olla uskomatta."

"Toimimme ihan tavallisten, yleisten moraalikäsitysten puitteissa, sillä alueen moraalikäsitykset eivät juuri poikkea niistä, eivät uskonnollisetkaan."

"Etenemme yleisen ihanteen mukaisesti. Se on vakiintunut menettelytapa, joka tukee yhteiskunnallisesti keskivertoja ja turvallisiksi määriteltyjä arvoja."

Täytyy huomioida, että kysymykseen vastattiin myös teemoihin sopimattomalla tavalla. Näitä vastauksia emme luokitelleet mihinkään teemaan, sillä suurin osa niistä ei vastannut suoraan kysymykseen tai kritisoi sen asettelua.

"Meillä on terve moraali. Ei tarvetta tällaiseen erityispohdintaan."

"Tietyt uskovaiset ihmiset saavat jatkuvasti läpi huuhaa-kirjoituksiaan mielipidepalstalla. Pt vetoaa siihen, että kaikilla on oikeus ilmaista itseään, mutta joku raja tuomiopäivän profeetoilla ja kreatonismi-uskovaisilla pitäisi olla."

"*Pitäisi määritellä tarkemmin käsite "alueen moraalikäsitykset". Vähän löysä termi. En tavoita sitä meidän alueellamme, joten ei niitä nyt mitenkään ainakaan tietoisesti oteta huomioon."*

Osa hämmennyksestä vastauksissa saattoi johtua siitä, että lisäsimme kysymyksen jälkeen huomautuksen "esimerkiksi alueen uskonnollisten moraalikäsitysten rajoittava vaikutus toimituskäytäntöön". Tämän takia saimme jonkin verran vastauksia, joissa pohdittiin uskonnon ja lehden suhdetta. Lisäys saattoi olla turhan johdatteleva, vaikka sen tarkoitus oli selkeyttää kysymystä.

Muut tekijät

Tutkimme mainostajien ja lukijakunnan lisäksi persoonallisuuden ja toimituskulttuurin vaikutusta kahdella avoimella kysymyksellä. Persoonallisuuden vaikutusta paikallistoimittajien itsesensuuriin tutkimme kysymyksellä: *"Miten koet persoonallisuutesi vaikuttavan toimituksellisiin valintoihisi?"*. Vastauksista nousi seuraavia aineistoteemoja:

- Persoonallisuus ei vaikuta
- Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan rohkea
- Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan sovinnainen
- Riippuu tilanteesta tai aiheesta
- Persoonallisuus vaikuttaa aihevalintoihin
- Ei pysty antamaan oman persoonallisuuden näkyä, niin kuin haluaisi

Ensimmäiseen teemaan "Persoonallisuus ei vaikuta" sopi 4 vastausta. Vastaajista 16, eli noin neljäsosa, koki tekevänsä rohkeita valintoja ja sijoittui teemaan "Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan rohkea". "Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan sovinnainen" -

teemaan sopi yhteensä 15 vastausta. Neljäs aineistoteema “Riippuu tilanteesta tai aiheesta” sai yhteensä 18 vastausta. “Persoonallisuus vaikuttaa aihevalintoihin” -teemaan laskettiin viisi vastausta. Viimeiseen teemaan “Ei pysty antamaan oman persoonallisuuden näkyä, niin kuin haluaisi” sopi vain neljävastausta. Kokonaisuudessaan persoonallisuus-kysymykseen vastasi 62 kyselyn tekijää. Persoonallisuuden voidaan katsoa olevan osa Reichin ja Hanitzschin (2013) autonomiaan objektiivisesti vaikuttavaa yksilötasoa. Objektiivisten tasojen katsotaan vaikuttavat toimittajan työhön hänen omista mielipiteistään riippumatta, joten ei ole yllättävää, että lähes kaikki vastaajat tunnistivat persoonallisuuden vaikutuksen työhönsä.

Vastaajat, jotka kokivat, ettei persoonallisuus vaikuta heidän toimituksellisiin valintoihinsa, perustelivat kantaansa lähinnä sillä, että jutut tehdään uutisen ja faktojen perusteella.

“valinnat tehdään pitkälti analytiikan avulla“

“Olen ns. vanhan liiton toimittaja, uutinen edellä aina, henkilöhaastatteluissankin.”

Selvensimme kysymystä persoonallisuudesta huomiolla: *“Koetko ottavasi mielelläsi riskejä juttujen suhteen vai pyritkö sovinnaisuuteen?”.* Monet tarttuivat tähän lisäykseen ja siitä syntyi toinen aineistoteemamme: “Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan rohkea”. Yksinkertaisimpia vastauksia ei perusteltu. Muutama vastaaja linkitti rohkeat valintansa osaksi persoonallisuuttaan ja jotkut vastaajat perustelivat riskien ottoa vertaamalla itseään toisiin toimittajiin.

“Olen uutistyyppi. Teen mielellään juttuja aiheista, jotka kiinnostavat, puhuttavat, raflaavat ja joissa (joskus) pitää ottaa riskejä. Koen, että räväkkä persoonani vaikuttaa kaikkiin valintoihini.”

“Teen rohkeampia valintoja kuin vanhemmat toimittajat.“

“Olen siirtynyt suuresta kaupungista maalaiskuntien paikallislehteen töihin. Otan selvästi enemmän riskejä kuin mitä tällä alueella aina asuneet toimittajat. On opeteltava hiukan sovinnaisuutta, jotta ei herättäisi liikaa närää alueella.”

Kolmas teema liittyy edellisen tavoin lisäykseemme. “Persoonallisuus vaikuttaa, on valinnoissaan sovinnainen” -aineistoteemasta löytyy sekä perusteltuja, että yksinkertaisia

vastauksia. Muutama perustelu nojasi suoraan kirjoittajan persoonallisuuteen. Osa vastaajista taas perusteli sovinnaisuuttaan sillä, että turha riskinotto ei ole kannattavaa. Vaikuttaakin siltä, että vastaajat ovat ymmärtäneet sanan "riski" eri tavoin. Kun edellisessä aineistoteemassa riskinotto nähtiin tavoiteltavana asiana, tässä teemassa osa on ajatellut riskien olevan yhteydessä varmentamattomaan tietoon.

"Olen sovinnainen ja olen sellainen myös myös työssäni. Olen parhaimmillani työssäni, kun pystyn käyttämään omaa persoonaani luontevasti."

"Varmaan vaikuttavat jollakin tasolla, mutta haasteita on mukava ottaa vastaan. Enemmän olen sovinnainen juttujen tekijä. Paikallislehdet eivät ole mitään keltaista lehdistöä."

"Ehkä pyrin sovinnaisuuteen tai ainakin sovittelemaan ja etsimään sopua mieluummin kuin korostamaan ristiriitoja. Riskejä en ota eli jokaisen lehdessä julkaistun faktan pitää olla totta."

Neljänteen aineistoteemaan "Riippuu tilanteesta tai aiheesta" sopivissa vastauksissa uskottiin, että persoonallisuus vaikuttaa toimituksellisiin valintoihin, mutta sen vaikutus riippuu muista muuttujista. Osallistujat perustelivat vastaustaan esimerkiksi sillä, että persoonallisuus tulee eri tavalla esiin kirjoitettavasta aiheesta tai tekstityypistä riippuen.

"Omissa kommenteissa saatan esimerkiksi antaa kovaakin kritiikkiä enkä automaattisesti suostu muuttamaan tekstejäni haastateltavien toiveiden mukaan. Siinä mielessä pyrin kuitenkin sovinnollisuuteen, että teen toivottuja muutoksia, jos ne eivät vie jutusta pois mitään mielestäni oleellisesta. Sanavalintoja kyllä harkitsen ja pyrin kirjoittamaan mahdollisimman neutraalisti värittämättä juttuja liikaa, ellei aihe sitä salli."

"Toki persoona vaikuttaa, vaikka toimitukselliset valinnat yrittääkin aina tehdä journalistiselta pohjalta. Juttuaiheesta riippuu, onko lähestymistapa sovinnainen vai uskaliaampi – useimmiten kuitenkin jotain tältä väliltä."

Viidenteen aineistoteemaan "Persoonallisuus vaikuttaa aihevalintoihin" kuuluvissa vastauksissa osallistujat uskoivat, että persoonallisuus vaikuttaa siihen mistä aiheesta kirjoittaa. Tässä teemassa vastauksia perusteltiin sillä, että omat kiinnostuksen kohteet valikoituvat useimmiten jutun aiheiksi.

“Persoonallisuuteni vaikuttaa vahvasti toimituksellisiin valintoihini. Omat kiinnostuksen kohteet ovat kiinnostavia jutun aiheita.”

“Persoonallisuuteni vaikuttaa elämääni, ja siihen, minkälaisia ideoita saan toimituksen ulkopuolella/lta, minkälaisia ihmisiä tapaan. Minä elän erilaista elämä kuin muut, ja vaikuttaahan se siihen, mitä ehdotan uutispäälikölle, joka kuitenkin on se joka sanoo kyllä/ei. Ja kun toimittajat ovat erilaisia niin jokainen tuo osan omasta maailmaastaan myös sisältöön. Riskien ja sovinnaisuuden suhteen: no fifty-sixty kuten Nykänen sanoi.”

Viimeinen aineistoteemamme persoonallisuteen liittyen koskee vastaajien toivomuksia antaa joskus persoonallisuuden näkyä nykyistä enemmän. “Ei pysty antamaan oman persoonallisuuden näkyä, niin kuin haluaisi” -teema nostettiin esille mielenkiintoisen asetelmansa takia. Kun journalistiikassa yleisesti elää objektiivisuuden ihanne, osa vastaajista toivoi pystyvänsä kirjoittamaan “omannäköisempää tekstiä”. Omannäköisen tekstin kirjoittamisen vaikeuden syyksi vastaajat esittävät esimerkiksi toimituksen käytännöt ja sisäisen ristiriidan. Tässä aineistoteemassa päästään lähelle itsesensuuria – vastaaja haluaisi kirjoittaa räväkämmin, mutta ei syystä tai toisesta voi.

“Ottaisin enemmän riskejä, mutta päätoimittaja torppaa käsittelytapaa usein.”

“Ennemmin sovinnaisuus kuin riskinotto, kolumneissa saa persoona näkyä, mutta ei tahallisena provokaationa. Tekisi mieli joskus uskaltaa enemmän, helpommalla pääsee kun ei.”

“Koen sisäistä ristiriitaa. Haluan ottaa riskejä mutta toisaalta, iänkin myötä, pyrin myös sovinnaisuuteen, sovittelevaan ja rakentavaan tyyliin näinä rikkinäisinä aikoina.”

Toimituksen sisäisen kulttuurin vaikutusta paikallistoimittajien itsesensuuriin tutkimme avoimella kysymyksellä: *“Vaikuttavatko toimituksessa mahdollisesti esiintyvät sanattomat sopimukset siihen, mistä ja miten kirjoitat?”* Toimituksen sanattomat sopimukset ovat osa toimituskulttuuria, ja ne liittyvät vahvasti Reichin ja Hanitzschin (2013) koetun autonomian ammatilliseen tasoon. Vastauksista nousi seuraavia aineistoteemoja:

- Toimituksen sanattomat sopimukset eivät vaikuta tai niitä ei ole
- Toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttavat
- Ei ole varma vaikuttavatko sanattomat sopimukset tai onko niitä olemassa

- Toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttivat ennen, mutta eivät enää

Yli puolet vastauksista, eli 36, kuului ensimmäiseen teemaan “Toimituksen sanattomat sopimukset eivät vaikuta tai niitä ei ole”. Teemaan “Toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttavat” sopi 8 vastausta. “Ei ole varma vaikuttavatko sanattomat sopimukset tai onko niitä olemassa” sopi myöskin 8 vastausta. Neljänteen teemaan “Toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttivat ennen, mutta eivät enää” kuului 3 vastausta. Kategorisoimatta jäi 6 vastausta. Saimme tähän kysymykseen yhteensä 61 vastausta.

Ensimmäisen teeman “Toimituksen sanattomat sopimukset eivät vaikuta tai niitä ei ole” yleisimmät perustelut liittyivät siihen, että vastaajan työpaikalla keskustellaan toimituksellisista valinnoista avoimesti ja yhteiset sopimukset on ilmaistu joko kirjallisesti tai suullisesti.

“Sopimukset ovat sanallisia ja liittyvät tiettyjen sanontojen tai muun typeryyden välttämiseen. Jutuista ja tyyleistä keskustellaan avoimesti.“

“Saan kirjoittaa vapaasti mistä aiheesta tahansa ja valita itse myös näkökulmat.”

“Meillä ei ole sanattomia sopimuksia. Journalistin ohjeet ovat käytössä.”

Vaikka enemmistö vastaajista ei uskonut toimituksessa esiintyvän sanattomia sopimuksia, muutama kyselyyn osallistuja vastasi toimituksessaan olevan sanattomia sopimuksia. Teemaan “toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttavat” perusteluiksi esitettiin vaihtelevia perusteluja. Esimerkiksi sanatonta työnjakoa ja perinteitä esitettiin perusteluksi.

“On sanaton sopimus, että jutuista ei ns tule tilaus- tai ilmoitusperuutuksia”

“Suuresta kaupungista tulleena täytyy opetella maaseudulla asuvien asenteita ja mielipideilmastoa. Toimituksessa on sanattomia sopimuksia, että tästä täytyy tehdä, koska on aina tehty. Siitä yritän pyristellä eroon.”

“Toimituksessamme on sanattomasti sovittu työnjako juttuaiheiden suhteen – tätä työnjakoa noudatetaan useimmiten. Käytännössä työnjako tarkoittaa sitä, että toimittajat kirjoittavat ensisijaisesti aiheista, jotka parhaiten tuntevat.”

Kolmannessa teemassa “Ei ole varma vaikuttavatko sanattomat sopimukset tai onko niitä olemassa” perusteltiin vastauksia pohtimalla kysymystä syvällisemmin esimerkiksi sen kautta, miten käytännöt ovat muovautuneet vuosien aikana.

“Ensiajattelemalta ei, mutta toisaalta lehden linja on muodostunut pitkän ajan kuluessa ja harvoja asioita on kirjallisesti käsitelty, vaan luonnollisesti käytännöt ja tavat ovat muodostuneet vuosien ja vuosikymmenten aikana. Niistä voidaan toki aina poiketa ja niissä on myös keskusteluvaraa.”

“Vaikea sanoa. Ehkä olemme kaikki toimituksessa sellaisia persoonia, että etsimme mieluummin hyvää kuin kritisoitavaa. Kritiikkiäkin annamme, jos koemme siihen olevan aihetta, mutta yleensä kirjoitamme enemmän myönteisessä sävyssä. Ehkä siihen liittyy joku sanaton sopimus.”

Neljänteen teemaan “toimituksen sanattomat sopimukset vaikuttivat ennen, mutta eivät enää”. Vaikka vastausten määrä on tässä teemassa muihin teemoihin nähden pieni, on teema silti relevantti. Teemaan sopivien vastausten kirjoittajat totesivat, että sanattomia sopimuksia alalla esiintyy, vaikkei ehkä nykyisessä työpaikassa.

“Ei juurikaan enää nykyisin.”

“Vaikutti aiemmin, entisen pääomistaja/päätoimittajan aikaan ja hänen vaikutksestaan.”

“Eivät. Maakuntalehdessä ja joissain aiemmissa paikallislehdissä minua on kielletty kirjoittamasta joistain asioista ja käyttämästä tiettyjä fraaseja, jotka esim viittaavat vasemmistolaiseen lauluperinteeseen. Nykyinen työpaikkani on erittäin ammattimainen ja kaikesta voidaan kirjoittaa, jos se vain perustellaan journalistisesti.”

Lisäksi kysymykseen tuli vastauksia, joita ei voinut sijoittaa mihinkään teemaan. Näiden vastausten sijoitus epäonnistui, koska niistä ei löytynyt vastausta kysymykseen.

“Toimituskulttuuri on enemmän positiivisuutta korostava kuin ongelmia kaivava”

“Tuo "sopimus" on oudon vahva sana. Joka aiheesta saa kirjoittaa jos vain pystyy saamaan mutta ymmärtämään miksi juuri siitä aiheesta/ihmisestä pitää kertoa. Nämä kysymykset vaikuttavat tulevan minulle kovin vieraasta maailmasta.”

Huomioita itsesensuurista

Kyselyn lopussa annoimme vastaajille mahdollisuuden antaa palautetta kyselystä, tarkentaa vastauksiaan tai tehdä muita huomioita. Palauteosio oli vapaaehtoinen, ja siihen vastasi 28 vastaajaa. Neljä vastaajista vastasi osioon pelkällä viivalla, joten sisällöllisiä vastauksia oli yhteensä 24.

Nämä vastaukset vaihtelivat sisällöltään kritiikistä onnentoivotuksiin. Mukaan mahtui myös vastaajien yleistä pohdintaa paikallistoimittajien itsesensuurista. Halusimme tuoda näitä pohdintoja esille, vaikka ne eivät varsinaisesti kuulu tutkimukseemme, sillä huomiot tuovat vastauksiin lisää syvyyttä.

Palautteessa vastaajat pohtivat, millaista itsesensuuri luonteeltaan oikeasti on. Pohdinnoissa tuli esille erilaisia tulkintoja:

"Itsesensuuri voi olla joko tiedostettua ja tietoista tai sitten salakavalaa. Et edes tiedosta harjoittavasi sitä ennen kuin asetat itsellesi muutaman kysymyksen: 1. jos en olisi töissä juuri tässä lehdessä, kirjoittaisinko näin, 2. jos en olisi päätoimittaja, kirjoittaisinko näin, 3. jos meillä ei olisi armoton kilpailu rahasta, kirjoittaisinko näin, 4. jos olisin täysin vapaa mistään tai kestään, kirjoittaisinko näin, 5. voinko katsoa itseäni peilistä häpeämättä ja tuntematta syyllisyyttä."

"Itsesensuuri on usein pelkoa. Kun jotain jätetään kirjoittamatta, koska sitaatti on liian raflaava tai annetaan haastateltavien muuttaa sanamuotojaan jälkikäteen. Lehden linja näkyykin itseasiassa vahvemmin siinä, mitä ei paineta, kuin siinä, mitä painetaan. – –"

Kuten vastauksista huomaa, vastaajien määritelmät itsesensuurille vaihtelevat. Osa vastaajista tiedosti itsesensuurin olevan monitulkintainen termi. Toiselle järkevä ratkaisu voi toisesta tuntua itsesensuurilta.

Eräs vastaaja huomautti myös liiallisen kriittisyyden vaikuttavan toimittajien työhyvinvointiin:

"En koe, että lehdessämme harrastettaisiin kovinkaan paljon itsesensuuria. Varmaan, kun joskus tulee "heiteltyä kiviä ikkunoihin", niin sen jälkeen saatetaan tehdä jonkun aikaa vähemmän repiviä

juttuja, sillä jatkuva haastaminen ja epäkohtien kaivelu vaikuttaa myös toimittajien psyykkeeseen. Ei kukaan jaksa olla koko ajan arvostelun alla. – –"

Pohdinnat osoittavat vastaajien vastanneen kysymyksiin huolellisesti ja ajatuksen kanssa. Ne antavat taustatukea varsinaisiin tutkimustuloksiin ja tuovat esille uusia näkökulmia itsesensuuriin.

4.2 Päätelmät

Huomasimme, että naiset vaikuttavat harjoittavan miehiä enemmän itsesensuuria eri muodoissa. Naiset sekä jättivät kirjoittamatta negatiivisia juttuja, että tunsivat tarvetta kirjoittaa perusteettomia positiivisia juttuja miehiä enemmän. Tulokset vahvistivat Talvion (2014) omassa tutkielmassaan tekemän huomion: naisilla on suurempi taipumus harjoittaa itsesensuuria kuin miehillä.

Mainostajista kirjoittamatta jättäminen vaikuttaa olevan harvinaisempaa kuin tunne jutun tekemisen tarpeellisuudesta ilman journalistisia perusteita. Jopa noin 70 % vastaajista ei ollut koskaan jättänyt tekemättä negatiivista juttua mainostajista, mutta 50 % ei ollut kokenut tarvetta tehdä heistä perusteetonta juttua. Perusteettomien positiivisten juttujen tekemiseen voi olla siis matalampi kynnys. Negatiivisiakin juttuja saatetaan tehdä, mutta niille on löydyttävä vahvat perusteet.

"Juttua tehdessä mainostajan rooli näkyy lähinnä niin, että se laittaa tuntosarvet pystyyn, ja mahdollisiin negatiivisiin seikkoihin suhtaudutaan huolellisuudella ja tarkkuudella. Ikävissä uutisissa näytön pitää siis olla vahvaa, koski uutinen sitten mitä tahansa tahoa."

Mainostajilla tuntuu keskimäärin olevan jonkinasteinen rooli paikallistoimittajien työnkuvassa. Tämä huomio saa tukea aikaisemmasta tutkimuksesta: Tuominen (2012, s. 67) on huomioinut, että joissakin paikallislehdissä journalismin laatu jopa kärsii ilmoitusmyynnin tärkeyden takia. Lisäksi Sillanpää (2011, s. 48–49) mainitsee, että muun muassa piilomainonta aiheuttaa paikallislehdille eettisiä ongelmia. Mielipiteet mainostajien läsnäolosta jutunteossa kuitenkin jakautuvat vahvasti: jotkut ovat sitä mieltä, että mainostajilla ei ole minkäänlaista roolia toimituksessa, toiset huomaavat selvää mainostajamyönteisyyttä. Voidaankin pohtia, onko osa tutkimukseen vastanneista

toimittajista sisäistänyt lehdelle tärkeän mainostajan toivomia periaatteita toteuttaen niitä itse Cookin (2013, s. 179) sensuuria lähestyvän itsesensuurin määritelmän mukaan. Mainostajien vaihtelevasta roolista toimittajien vastauksissa emme kuitenkaan voi vetää suoria johtopäätöksiä. Eroavaisuudet voivat johtua useasta eri tekijästä, kuten alueellisista eroista tai lehden johdon asenteista, mutta emme tämän tutkimuksen perusteella pysty vielä sanomaan, mistä erot asenteissa johtuvat.

Monessa vastauksessa mainostajan roolia pohdittiin paikkakunnan koon kautta. Tässä huomataan, että Reichin ja Hanitzschin (2013) mainitsemat journalistien autonomian taloudellinen sekä viiteryhmien taso voivat toimia osittain päällekkäin, kun sekä mainostajat että paikkakunnan koko vaikuttavat toimittajan työskentelyyn. Pienellä paikkakunnalla mainostajia on vaikeampi olla huomioimatta. Lisäksi pienellä paikkakunnalla mainostajat saattavat usein olla merkittäviä tapahtumajärjestäjiä, jolloin todennäköisyys mainostajien näkyvyyteen jutuissa kasvaa. Lehden mainostajat saattavat siis ikään kuin vahingossa ilmestyä juttuaiheisiin, kun muita suurempia tapahtumia tai toimijoita ei ole.

“Vaikka olisi miten yleviä journalistisia periaatteita, pienessä lehdessä, pienellä paikkakunnalla on pakko ottaa mainostajat huomioon. – –”

Mainostajien taloudellinen merkitys lehdelle oli hyvin vastaajien tiedossa. Tuominen (2012, s. 68) toteaa, että lehden taloudellinen vakaus vaikuttaa siihen, kuinka suoria juttuja voidaan tehdä: taloudellisesti kamppailevilla lehdillä ei ole varaa kritisoida mainostajia. Paikallistoimittajat kunnioittavat tahoja, jotka muodostavat suuren osan lehden tuloista. Selkeää yhteyttä itsesensuurin ja mainostajien epäsuoran taloudellisen painostuksen välille ei kuitenkaan löytynyt: vaikka taloudellinen merkitys mainittiin usein ja perusteettomien positiivisten juttujen kirjoittamista harkitaan jonkin verran, moni vastaaja pyrki silti tekemään mainostajista juttuja journalistisin perustein.

Mainostajiin verratessa lukijakunnalla on enemmän vaikutusta siihen, kirjoitetaanko arasta aiheesta vai ei. Talvio (2014) huomioi, että ulkopuoliset tahot, kuten mainostajat tai lukijat, yrittävät vaikuttaa journalistisiin sisältöihin, ja tämä näkyy myös omissa tuloksissamme. Kuten on tullut ilmi, vastaajista vain noin 30 % on jättänyt kirjoittamatta negatiivisen jutun mainostajasta, kun taas lukijakunnan pahennusta vältettiin vastausten mukaan noin 20 % enemmän. Vastaajista siis noin puolet on joskus jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta

lukijakunnan mahdollisen pahennuksen takia. Huimat 70 % vastaajista on taas joskus muuttanut sana- ja tyylivalintoja välttääkseen lukijakunnan loukkaamista. Tulos ei sinänsä ole yllätys, sillä paikallislehden lukijat ovat lehden kautta osa yhteisöä (Kärki 2004, s. 132). Lukijakunta on myös tärkeä viiteryhmä, jonka palaute vaikuttaa toimittajien koettuun autonomiaan työssään. Yhteisöä ei haluta loukata, sillä se mahdollistaa paikallislehden, ja sitä kautta toimittajien, työn tekemisen edellytykset.

Lukijakunnan arvostus tuli esiin myös eräistä vastauksista, jotka vahvistavat aikaisemmin luvussa 2.1.2 esitettyä LoCaali 2.0 -teoksen (Sillanpää 2011) tutkimustulosta: paikallistoimittajat kokevat paikallislehden tärkeäksi tehtäväksi paikallisen alueen kulttuurin säilyttämisen ja tukemisen. Esimerkiksi seuraavissa vastauksissa tulee ilmi se, että paikallislehti on oman alueensa puolestapuhuja:

"Puolustetaan omaa aluetta, jutuissa on me-henkisyyttä, kritiikkiä harrastetaan rakentavasti. – –"

"Lehti haluaa kirjoittaa pääosin myönteisesti ja kannustavasti. Mollaajia riittää kyllä somessa ja myös muussa mediassa."

Yhteishengen ylläpito ja nostatus on varmasti pienemmillä paikkakunnilla tervetullutta ja toivottuakin, mutta perinteiseen ajatukseen median tehtävästä se ei sovi. Ehkä sen takia pienimpiä paikallislehtiä ei pitäisi verrata suurempiin medioihin, vaan miettiä paikallislehden roolia mediakentässä uudelleen. Voidaan ajatella esimerkiksi, että jotkut paikallislehdet lähestyvät luonteeltaan ammattijärjestölehtiä, joiden tehtävänä on kirjoittaa järjestön jäseniä kiinnostavista asioista ja ajaa heidän etujaan. Jotkut paikallislehdet näyttävät toimivan osaltaan samalla logiikalla: ne puolustavat aluetta ja kertovat lukijakunnalle sitä kiinnostavista asioista.

Vastaajat tunnustivat lukijakunnan vaikutuksen laajasti, mutta alueen moraalikäsityksistä kysyttäessä he jakautuivat. Osan mielestä alueen moraalikäsitykset eivät vaikuta toimittajan työhön, kun taas toiset ajattelivat päinvastoin. Lisäksi osan mielestä alueen moraalikäsitysten aiheuttamat rajoitteet ovat ongelma, kun taas toiset eivät kokeneet alueen erityispiirteiden ja toimitustyön yhteen sovittamisen aiheuttavan mitään hankaluuksia.

Journalistin autonomialle, ja sitä kautta itsesensuurille, on eri lähtökohdat maasta riippuen (Reich & Hanitzsch 2013; Nygren, Dobek-Ostrowska & Ani-Kina 2015). Myös maan sisältä löytyy paikallisia eroja. Tutkimuksemme vastaukset jakautuivat vahvasti ehkä juuri paikallisten erojen takia. Tutkimuksen osallistujiin kuuluu toimittajia 1–6 kertaa ilmestyvistä paikallislehdistä, jotka saattavat työskennellä missä tahansa Suomessa. Yhteistä näillä lehdillä on vähintään Sanomalehtien Liiton paikallislehtimääritelmän mukaiset maksullisuus ja paikallisuus (Sanomalehtien Liitto b 2017). Muutamassa vastauksessa todettiinkin, että moraalikäsitysten vaikutus lehteen riippuu paikallislehden ominaisuuksien sijaan alueesta. Kaikilla alueilla ei ole esimerkiksi merkittävää uskonnollista vähemmistöryhmää. Voidaankin siis ehkä sanoa, että lukijakunnan moraali ja etiikka vaikuttaa rajoittavasti vain joillakin alueilla. Tämä on melko ongelmallista, koska se saattaa pistää paikallislehdet Suomessa eriarvoiseen asemaan.

Vaikka vastauksissa oltiin moraalikäsitysten vaikutuksesta hyvin eri mieltä, paistoi lähes kaikista vastauksista läpi se, että kunhan ollaan asiallisia, voidaan kirjoittaa lähes mistä tahansa. Tutkimusvastaukset tukevat Welfare: State of mind -tutkimusta, jonka mukaan Suomessa ympäristön kulttuuri on sellainen, että toimittajat uskaltavat kirjoittaa haluamistaan asioista (Ahva ym. 2017, s. 609). Vastauksista löytyi kuitenkin myös poikkeuksia. Osa vastaajista kertoi, että lehden alueella on jokin tietty aihe, joka aiheuttaa ongelmia. Tällaisista aiheista mainittiin esimerkiksi uskonto, homoseksuaalisuus, kaksikielisyyden aiheuttamat ongelmat ja maahanmuuttajat. Lehden ja yksittäisen journalistin autonomia saattaa näissä tapauksissa kärsiä. Lisäksi aiheista kirjoittamatta jättäminen lehden epävirallisena linjana voi olla tietynlaista sensuuria, jos niistä kirjoittaminen johtaa sanktioihin (Ekholm & Karhula 2015, s. 209). Suurin osa vastaajista oli kuitenkin seuraavan vastauksen kanssa samaa mieltä toimituksensa toiminnasta:

> *“Asioista (mitä voi ja mitä ei voi kirjoittaa) keskustellaan toimituksessa jonkin verran. Levikkialueemme ei kuitenkaan ole esimerkiksi uskonnollisesti erityisen vahvaa aluetta, joten siinä asiallinen peruslinja riittää. Keskustelut ovat lähinnä sellaisia, kirjoitetaanko esimerkiksi samaa sukupuolta olevien avioliitoista kärkevästi vai otetaanko hieman neutraalimpi linja, vaikka se ei täysin vastaisikaan toimittajan (tai päätoimittajan) omaa näkemystä. Toisin sanoen mietimme joskus, kannattaako tieten tahtoen kerjätä "paskaa niskaan".”*

Persoonallisuuden vaikutuksesta toimituksellisiin valintoihin oltiin lähes yksimielisiä. Huimat 94 % uskoi persoonallisuuden vaikuttavan valintoihin jollain tavalla. Tämä on merkittävin

yksimielisyys, joka vastauksista ilmeni. Tämä on ymmärrettävää, sillä persoonallisuuden on huomattu vaikuttavan kirjoitustyyliin ja työskentelyyn sekä itsesensuurin ja sensuurin harjoittamisen määrään (Burgoon & Ruffner 1981; Sutton 2012; Fine 1996). Lisäksi persoonallisuus on objektiivinen journalistin autonomiaan vaikuttavan yksilötason ilmentymä. Sillä on siis jonkinasteista vaikutusta työskentelyyn toimittajan mielipiteestä huolimatta. Ehkä juuri sen takia, että persoonallisuudella on vaikutusta työntekoon, monilla aloilla työnhakijan persoonallisuus ja sen sopivuus otetaan huomioon hakuprosessissa ja palkkauksessa. Esimerkiksi Sutton (2012, s. 247) uskoo, että enneagrammi-persoonallisuustyyppejä voisi hyödyntää uraan liittyviä valintoja tehdessä.

Persoonallisuuden merkitys toimituksellisiin valintoihin on tutkimustulosten valossa lähes kiistaton, mutta siitä miten persoonallisuus vaikuttaa, ei ollut vastaajilla selkeää mielipidettä. Moni vastaaja kannatti persoonallisuudestaan huolimatta rohkeaa asioiden käsittelyä, mutta piti erityisen tärkeänä sitä, että juttuja lähestytään maltillisesti ja asiallisesti. Psykologi Sara Finen (1996, s. 24) kirjoituksen perusteella voisi sanoa, että ihmisen sisäisen sensorin ohjaus voi viedä tämän maltilliselle linjalle. Lisäksi Ollin (2011, s. 52) määritelmän hyödyllisen, itsekritiikin pohjalta lähtevän, itsesensuurin voidaan ajatella olevan maltillisuuden ja asiallisuuden taustalla.

Henkilökohtaisten tekijöiden lisäksi itsesensuuriin voivat vaikuttaa toimituksen käytännöt, mutta se ei näkynyt selkeästi omissa tutkimustuloksissamme. Toimituskulttuuriin liittyviä sanattomia sopimuksia ei 60 prosentin mielestä ollut olemassa ollenkaan. Koska puolet vastaajista sijoittui ikähaarukassa 51–65-vuotiaisiin, voidaan ajatella heidän työskennelleen toimittajana pidemmän aikaa. Pitkän työuransa takia moni vastaajista saattaa sijoittua toimituksen hierarkiassa korkealle, jolloin he tuntevat omaavansa enemmän vapautta ja valtaa kuin alempana hierarkiassa olevat (Reich & Hanitzsch 2013, s.149). Vaikka vastauksissa sanattomia sopimuksia ei juuri osattu osoittaa, pohdittiin niissä kuitenkin sitä, että ulkopuolinen saattaisi huomata autonomiaa rajoittavat sanattomat sopimukset työntekijöitä paremmin. Eräs vastaaja oli muuttanut maaseudulle suuremmasta kaupungista ja huomannut sanattomat sopimukset.

“Suuresta kaupungista tulleena täytyy opetella maaseudulla asuvien asenteita ja mielipideilmastoa. Toimituksessa on sanattomia sopimuksia, että tästä täytyy tehdä, koska on aina tehty. Siitä yritän pyristellä eroon.”

Sanattomien sopimusten olemassaolosta ja vaikutuksesta ei voida vastausten perusteella kuitenkaan tehdä kovin suuria yleistyksiä, sillä kuten on jo todettu, vastaajat eivät sopimuksia toimituksissaan laajalti tunnistaneet. Sanattomia sopimuksia ei ehkä pysty parhaalla mahdollisella tavalla tutkimaan kysymyslomakkeemme kysymyksellä tai kyselytutkimuksella ylipäätään. Niiden tutkiminen vaatisi Laukin ja Harro-Loitin (2016, s. 1968) journalistista autonomiatutkimusta soveltaen vastaajilta moraalista tietoisuutta ja kykyä tarkastella jokapäiväisiä toimintojaan kriittisesti. Tutkielmamme perusteella voisi kuitenkin myös päätellä, ettei sanattomilla sopimuksilla ole kovin suurta roolia suomalaisissa paikallislehdissä. Perustelut avoimesta keskustelusta ja selkeistä sanallisista tai kirjallisista ohjeista puoltavat tätä.

4.3 Tutkimusongelman käsittely

Halusimme tutkimuksella selvittää, kokevatko paikallistoimittajat harjoittavansa työssään itsesensuuria. Jäsensimme tutkimusongelmaamme seuraavilla kysymyksillä:

- Näkyykö tärkeiden mainostajien läsnäolo toimittajien työssä?
- Vaikuttavatko lukijakunnan asenteet ja alueen moraalikäsitykset toimittajien työhön?
- Miten toimittajat kokevat oman persoonallisuutensa ja toimituksessa mahdollisesti esiintyvien sanattomien sopimusten vaikuttavan työskentelyynsä?

Kuten tulosluvussa kävi ilmi, mainostajien läsnäolo toimituksissa on vaihtelevaa. Jotkut toimittajat kokevat mainostajien vaikuttavan toimituksen työhön enemmän kuin toiset. Ulkopuolisista tekijöistä toimittajien työhön eniten vaikuttavat lukijakunnan asenteet, mutta alueen moraalikäsityksillä ei ole vastaajien mielestä kovin suurta roolia. Persoonallisuus vaikuttaa toimittajien työskentelyyn vahvasti, mutta emme saaneet selville tarkalleen, mitkä persoonallisuuden tekijät ovat suurimpia vaikuttajia. Toimituksessa esiintyvistä sanattomista sopimuksista vastaajilla oli eriävät mielipiteet. Jos toimituksessa on sanattomia sopimuksia, ne eivät välttämättä näy toimituksen työskentelyssä kovin vahvasti.

5 Lopuksi

Suomi on maailman kärkimaita lehdistönvapauden suhteen, mutta siitä huolimatta itsesensuuria on Suomen lehdistössä esiintynyt. Paikallislehdet muodostavat puolet

Sanomalehtien Liiton jäsenistä, joten niillä on suuri vaikutus Suomen mediamaisemaan. Koska paikallislehtien toimituskulttuuriin kohdistuu erilaisia paineita kuin suurempiin sanomalehtiin, on sen luonne merkittävästi erilainen. Siksi onkin tärkeää tutkia paikallislehtien autonomiaa ja sitä kautta itsesensuuria.

Paikallislehdillä sekä sen yksittäisillä toimittajilla tulisi olla mahdollisuus autonomiaan, mahdollisuus itsenäiseen ja riippumattomaan toimintaan. Paikallislehden ja sen toimittajien autonomiaan vaikuttavat muun muassa Reichin ja Hanitzschin (2013) mainitsemista autonomian havaituista tasoista taloudellinen, ammatillinen ja viiteryhmien taso. Näitä tasoja tutkimme mainostajien, toimituksessa esiintyvien sanattomien sopimusten ja lukijakunnan muodossa. Lisäksi tutkimme autonomiaan vaikuttavista objektiivisista tasoista yksilötasoa, joka ilmeni tutkimuksessamme persoonallisuuden tutkimisena.

Tutkimme pääteemojamme mainostajia, lukijakuntaa, persoonallisuutta ja sanattomia sopimuksia paikallislehtitoimijoille lähetetyn kyselyn avulla. Muodostimme kyselyyn määrällisiä väittämiä Likertin asteikkoa apua käyttäen ja laadullisia kysymyksiä tukemaan ja syventämään määrällistä tietoa. Analysoimme määrällisiä vastauksia tilastollisesti kuvaavan analyysin avulla ja käytimme laadullisen aineiston tarkasteluun teemoittelua.

Tutkimuksessa selvisi, että paikallislehtien toimittajat tuntevat jonkin verran tarvetta tehdä mainostajista perusteettomia juttuja. Tarve perusteettomiin juttuihin oli suurempi kuin negatiivisista asioista vaikeneminen. Mainostajilla tuntui laadullisten vastausten perusteella olevan jonkinlainen rooli toimituksessa. Mielipiteet mainostajien roolista vaihtelivat kuitenkin paljon. Yleisesti mainostajien roolia pidettiin lehden taloudelle tärkeänä ja siksi mainostajia arvostettiin.

Vielä mainostajia enemmän arvostusta keräsi lukijakunta. Puolet vastaajista oli joskus jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta lukijakunnan pahennusta välttääkseen. Lisäksi yli kaksi kolmasosaa oli joskus muuttanut sana- tai tyylivalintojaan samasta syystä. Alueen, ja samalla lukijakunnan, moraalikäsityksiä ei sen sijaan tunnistettu kovin selvästi. Moni vastaaja ilmoitti lehtensä noudattavan yleisiä moraaliohjeita, toiset taas kertoivat että alueella on joku tietty aihepiiri, joka aiheuttaa kirjoittamisen suhteen hankaluuksia.

Suurin vastaajien yksimielisyys liittyi persoonallisuuteen. Lähes kaikki vastaajat uskoivat persoonallisuuden vaikuttavan toimituksellisiin valintoihin. Persoonallisuuden konkreettisesta vaikutuksesta löytyi mielipidettä suuntaan ja toiseen. Sanattomien sopimusten olemassaolosta sen sijaan emme saaneet tutkimuksen avulla varmuutta. Muutamat tunnistivat toimituksessaan olevan sanattomia sopimuksia, osa ei ollut niiden olemassaolosta varma ja loput totesivat, että toimituksen sopimukset ovat sanallisia tai kirjallisia ja niistä keskustellaan avoimesti.

Tutkimuksemme vastasi tutkimuskysymyksiimme, mutta tuotti myös uusia mielenkiintoisia kysymyksiä tutkittavaksi. Seuraavaksi arvioimme tutkimuksemme onnistumista ja pohdimme mahdollisia jatkotutkimuksen kohteita.

5.1 Tutkimuksen arviointi

Tutkimuksemme läpäisevä autonomiasta koostunut teoriakehys toimi tutkimuksemme pohjana. Reich ja Hanitzsch (2013) tarjosivat hyödyllistä aikaisempaa tutkimusta, jonka varaan pystyimme rakentamaan tutkimuksemme ja lomakekyselymme. Valitsemamme journalistien autonomian tasot, taloudellinen, viiteryhmä, ammatillinen sekä yksilötaso, toimivat kyselytutkimuksemme pääteemoina mainostajien, lukijakunnan, toimituksen sanattomien sopimusten sekä toimittajan persoonallisuuden muodossa. Teemat kantoivat läpi tutkimuksen ja tekivät siitä yhtenäisen kokonaisuuden.

Tutkimuksesta löytyi muutamia mahdollisia parannuskohtia. Kolme kyselylomakkeen kysymystä olisi kaivannut erilaista muotoilua. Ensimmäinen hankaluuksia aiheuttava kysymys oli lukijakunta-teeman laadullinen kysymys, jossa epäselvyyttä aiheutti sana “moraalikäsitys”. Termi olisi kannattanut määritellä ja selittää. Lisäksi kysymyksen oheen liitetty esimerkki uskonnosta saattoi ohjata osaa vastaajista vastaamaan juuri alueen uskonnon huomioimisesta. Toinen epäselvyys löytyi muut tekijät -osiosta persoonallisuuteen liittyvästä kysymyksestä. Lisähuomautus “Koetko ottavasi mielelläsi riskejä juttujen suhteen vai pyritkö sovinnaisuuteen?” saattoi ohjata vastaajia ottamaan kantaa juuri sovinnaisuuteen tai riskien ottoon. Kolmas korjattava kysymys liittyi toimituskulttuuriin. Kysymyksessä esiintynyt termi “sanaton sopimus” ymmärrettiin vastaajien keskuudessa hieman eri tavoin ja sen takia sen olisi voinut selittää auki tai korvata jollain muulla sanalla.

Teemoittelu ja tilastollisesti kuvaava analyysi toimivat kyselytutkimuksen aineistoja analysoidessa hyvin. Ne antoivat tarpeeksi tukea analyysin pohjaksi, mutta samalla pystyimme etenemään aineisto edellä. Likertin asteikon muuttaminen ei ollut täysin ongelmatonta neutraalin vastausvaihtoehdon puuttuessa. Saimme vastaajilta seuraavat palautteet asiaan liittyen:

"Aika niukka kysely. Olisin laittanut useamman vaihtoehdon noihin luokitteluihin."

"Joissain kysymyksissä vaihtoehdot olivat sellaisia, että eivät oikein sopineet minulle."

Olisimme ehkä voineet sisällyttää kysymysväittämiin Likertin asteikon "en osaa sanoa"-vaihtoehdon. Jos kuitenkin olisimme sisällyttäneet sen kyselyymme, olisimme ehkä saaneet vähemmän vastauksia aiheen haastavuuden vuoksi.

Yleisesti ottaen tutkimuksemme onnistui hyvin. Saimme vastaukset tutkimuskysymyksiimme. Laadullisen ja määrällisen tutkimuksen yhdistäminen kyselytutkimuksen muotoon toimi ja kyselylomake oli aineistonkeruumenetelmänä kätevä. Seuraavaksi esittelemme tutkimuksen tuloksista syntyneitä jatkotutkimusten aiheita.

5.2 Jatkotutkimuksen kohteet

Kandidaatintutkielman rajallisuuden vuoksi emme pystyneet kattamaan tutkimuksessamme kaikkia itsesensuurin osa-alueita. Paikallislehtien itsesensuurista löytyy vielä monta näkökulmaa, jotka odottavat paljastamistaan. Esimerkiksi Reichin ja Hanitzschin (2013) journalistien autonomian tasoja tarkastelemalla voimme saada paikallislehtien itsesensuurin tutkimiseen uusia kulmia. Voidaan pohtia vaikkapa, miten poliittinen autonomian taso näkyy paikallistoimittajan työskentelyssä.

Saimme kyselylomakkeen palauteosiossa vastaajilta suoraan toiveita tulevaisuuden tutkimuskohteille. Meille ehdotettiin tutkimusaiheeksi muun muassa paikallislehden päätoimittajan verkostoitumisen merkitystä lehden itsesensuuriin:

"Päätoimittajan verkostoitumisella (hyvässä ja huonossa) on suurempi vaikutus kuin mainostajien painostamisella tai lukijakunnalla ylipäätään. Kaverit, sidonnaisuudet, jne. - siinäpä tutkittavaa!"

"Mainostajia, poliittisia toimijoita tai kunnan viranhaltijoita useammin paine tietyntyyppisiin juttuihin tulee esimieheltä. – –"

Palautteesta huomaa, että paikallislehtien itsesensuuri on tutkimusaiheena kiinnostusta herättävä ja merkittävä. Lisää tutkimusta kaivataan sekä lehden sisä- että ulkopuolelta tulevista vaikutusyrityksistä. Esimerkiksi poliittisten päättäjien rooli paikallislehtien itsesensuurin esiintymisessä on aihe, jota ei vielä ole tutkittu tarpeeksi kattavasti. Lisäksi paikallislehtien sisäisen ilmapiirin ja valtarakenteiden vaikutus toimittajien itsesensuuriin on, kuten kommenteissakin mainittiin, tutkimisen arvoinen aihe.

Ehkä hieman yllättäen saimme tutkimuksessamme selville, että 70 % vastaajista on joskus muuttanut kirjoitustapaansa pahennuksen estämiseksi. Asia vaatii lisätutkimusta, sillä emme saaneet kysymyksellämme selville, miten sana- ja tyylivalintoja oli muutettu. Lisäksi palautteessa vastaajat pohtivat itsesensuurin luonnetta ja sitä, millaisina konkreettisina käytäntöinä se näkyy toimittajan työssä. Itsesensuurin konkreettisia ilmenemismuotoja olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin tulevaisuudessa.

Persoonallisuudella todettiin olevan vaikutusta paikallistoimittajien työskentelyyn. Siihen liittyen vastauksissa tuli esille muita työskentelyyn mahdollisesti vaikuttavia tekijöitä, kuten ikä tai koulutustaso. Osan mielestä nuorena uskaltaa enemmän, toisten mielestä ikä kartuttaa rohkeutta. Tärkeä tuloksista saamamme huomio onkin, että on omasta näkemyksestä kiinni, miten henkilökohtaiset tekijät vaikuttavat. Eräs vastaaja oli sitä mieltä, että nuorena ja vanhempana voi molempina olla rohkea, mutta eri tavalla. Toinen taas mainitsi vähäisen koulutuksen olevan itsesensuuria lisäävä henkilökohtainen tekijä.

"Persoonani voi olla ristiriitainen, mutta jutut ovat sovinnaisia. Vuosikymmenten mittaan särmä hioutuu ja juttuihin löytyy syvällisempi ote. Radikaalius ja mielenosoituksellinen värikkyys jäävät omaan arvoonsa tiedon ja kirjoituskokemuksen kasvaessa. Rohkeus tehdä juttu mistä tahansa vahvistuu samalla."

"Yhteiskuntatieteilijänä en karsasta mitään. Sen olen huomannut, että mitä vähemmän koulutusta sitä suurempi itsesensuuri (tietämättömyyden traumaa!)"

Toimittajien itsesensuuri on aiheena monitahoinen, ja olisikin hyvä, että sitä tutkittaisiin perusteellisesti. Paikallistoimittajien työnkuvan tutkimusta kaivataan myös enemmän. Toivommekin tämän tutkielman herättävän uteliaisuutta lisätutkimuksen tekemiseen.

Lähteet

- Ahva, L., Dalen, A., Hovden, J., Kolbeins, G., Löfgren Nilsson, M., Morten Skovsgaard, M. &Väliverronen, J. (2017). A Welfare State of Mind?: Nordic journalists' conception of their role and autonomy in international context. *Journalism Studies, 18*(5), s. 595–613. Saatavilla http://www.tandfonline.com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1080/1461670X.2016.1249005?needAccess=true (tarkistettu 31.10.2017).
- Braun, V. & Clarke, V. (2017). Thematic analysis.. *The Journal of Positive Psychology, 12(3)*, s. 297–298. Saatavilla http://www.tandfonline.com.ezproxy.jyu.fi/doi/citedby/10.1080/17439760.2016.1262613?scroll=top&needAccess=true (tarkistettu 8.12.2017).
- Burgoon, M. & Ruffner, M. (1981). The Relationship between Writing Style and Personality Structure. *Newspaper Research Journal, 2(2)*, s. 28–35. Saatavilla http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=d81d8474-ed79-490d-bf6e-65c5ec746de8%40sessionmgr4007 (tarkistettu 5.2.2018).
- Cook, P. (2013). Two Types of Self-Censorship: Public and Private. *Political Studies, 61(1)*, s. 178–196. Saatavilla http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=fd193b01-5873-49f5-acbc-6b586a3f164c%40sessionmgr120 (tarkistettu 29.10.2017).
- Ekholm, K. & Karhula, P. (2015). Suomalaisen sensuurin vaiheet Kalevalasta verkkoaikaan. Teoksessa Nordenstreng, K. (toim.) *Sananvapaus Suomessa* (s. 205–233). Tampere: Tampere University Press. Saatavilla http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99834/sananvapaus_suomessa.pdf?sequence=1&isAllowed=y (tarkistettu 8.12.2017).
- Feldt, T. & Metsäpelto, R. (2015). Persoonallisuuden käsite psykologiassa. Teoksessa Feldt, T., Keltikangas-Järvinen, L., T. Metsäpelto, R., Mäkikangas, A., Pulkkinen, L., Rantanen, J., … Vierikko, E. (toim). *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet*. Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavilla https://www-ellibslibrary-com.ezproxy.jyu.fi/book/978-952-451-208-4 (tarkistettu 6.2.2018)
- Fine, S. (1996). How the Mind of a Censor Works: The Psychology of Censorship. *School Library Journal, 42(1)*, s. 23–27. Saatavilla

http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.jyu.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=1&sid=0bced81e-5625-442a-b76e-49747a539fb8%40sessionmgr4010 (tarkistettu 5.2.2018).

- Gorard, S & Symonds, J. E. (2010). Death of mixed methods? Or the rebirth of research as a craft. *Evaluation & Research in Education, 23(2)*, s. 121–136. Saatavilla http://www.tandfonline.com.ezproxy.jyu.fi/doi/abs/10.1080/09500790.2010.483514 (tarkistettu 16.11.2017).
- Guest, G; MacQueen, K; Namey, E. E. (2012). *Applied thematic analysis*. California: SAGE Publications. Saatavilla http://methods.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/book/applied-thematic-analysis (tarkistettu 16.11.2017).
- Honkonen, M. & Marttinen, M. (2017). Painostustutkimus 2017. *Journalisti 7/2017*, s. 8–15.
- Hujanen, E. (2007). *Lukijakunnan rajamailla: Sanomalehden muuttuvat merkitykset arjessa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/13465 (tarkistettu 5.2.2018).
- Hämäläinen, M. (2008). *Voiko paikallislehti olla kriittinen?: Paikallistoimittajien suhtautuminen kriittiseen journalismiin* (pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto).
- Kuutti, H. (2012). *Mediasanasto*. Jyväskylä: MediaDoc. Saatavilla https://issuu.com/harriwickstrand/docs/mediasanasto (Tarkistettu 28.10.2017).
- Kärki, A. (2004). *Sivusta seuraten: Sanomalehti lukijoiden kertomuksissa*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/43285 (tarkistettu 5.2.2018).
- Lauk, E. & Harro-Loit, H. (2016). Journalistic Autonomy as a Professional Value and Element of Journalism Culture: The European Perspective. *International Journal of Communication, 11/2016*, s. 1956–1974.
- Nurmi, E. (2014). *Vallaton vastuunkantaja?: Paikallislehden päätoimittajan valta, vastuu ja suhde työhönsä* (pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto). Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/43290 (tarkistettu 11.10.2017).
- Nygren, G., Dobek-Ostrowska, B. & Anikina, M. (2015). Professional autonomy. *Nordicom Review, 36(2)*, s. 79–95. Saatavilla https://search.proquest.com/docview/1781995501 (tarkistettu 21.11.2017).
- Olli, S. (2011). *Itsesensuuri ja flow-tila vastavoimina* (pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto). Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/27115 (tarkistettu 11.10.2017).

- Perez, A. (2016). Self-Censorship and Accountability: Brazil's Evolving Media Landscape. *The Brown Journal of World Affairs, 22(2)*, s. 91–95. Saatavilla https://search-proquest-com.ezproxy.jyu.fi/docview/1825596760 (tarkistettu 3.12.2017).
- Reich, Z. & Hanitzsch, T. (2013). Determinants of Journalists' Professional Autonomy: Individual and National Level Factors Matter More Than Organizational Ones. *Mass Communication and Society 16/2013*, s. 133–156. Saatavilla http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/15205436.2012.669002 (tarkistettu 5.11.2017).
- Reporters Without Borders. (8.11.2017). World Press Freedom Index. Saatavilla https://rsf.org/en/ranking.
- Salminen, E. (2003). *Suomalaisen sensuurin läpileikkau*s. Teoksessa *Tietoverkkojen maailmassa*. Helsinki: Helsingin yliopiston kirjasto. Saatavilla: https://www.kansalliskirjasto.fi/extra/verkkonayttelyt/kirjatietoverkkojenmaailmassa/salminen1.html (tarkistettu 9.12.2017).
- Sanomalehtien Liitto a. (31.10.2017). Saatavilla https://www.sanomalehdet.fi/sanomalehdet.
- Sanomalehtien Liitto b. (8.11.2017). Saatavilla https://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/sanasto.
- Sillanpää, P. (2011). Paikallista etiikkaa? Teoksessa Alakangas, U. & Sillanpää, P. (toim). *LoCaali 2.0: Ajatuksia paikallislehtien tulevaisuudesta*. Oulu: Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Saatavilla http://www.theseus.fi/handle/10024/26775 (tarkistettu 28.10.2017).
- STT. (14.3.2017). *Vuoden journalistiseksi teoksi on valittu Jani Halmeen Kotimaan katsaus*. Keskisuomalainen. Saatavilla http://www.ksml.fi/kotimaa/Vuoden-journalistiseksi-teoksi-on-valittu-Jani-Halmeen-Kotimaan-katsaus/947944 (tarkistettu 31.10.2017).
- Suomen Lehdistö. (31.8.2017). *Tutkimus: Merkittävä osa myös ei-tilaajista lukee paikallislehtiä*. Saatavilla http://www.suomenlehdisto.fi/tutkimus-merkittava-osa-myos-ei-tilaajista-lukee-paikallislehtia/ (tarkistettu 24.11.2017).
- Sutton, A. (2013). Personality type and work-related outcomes: An exploratory application of the Enneagram model. *European Management Journal, 31*, s. 234–249. Saatavilla https://www-sciencedirect-

com.ezproxy.jyu.fi/science/article/pii/S0263237312001442?via%3Dihub (tarkistettu 5.2.2018).

- Talvio, A. M. (2014). *Toimittajan itsesensuuri. Seurausten pelko-suomalaisen sananvapauden uhka* (pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto). Saatavilla https://helda.helsinki.fi/handle/10138/137623 (tarkistettu 24.10.2017).
- Tapsell, R. (2012). Old Tricks in a New Era: Self-Censorship in Indonesian Journalism. *Asian Studies Review, 36(2)*, s. 227–245. Saatavilla http://www.tandfonline.com.ezproxy.jyu.fi/doi/full/10.1080/10357823.2012.685926?scroll=top&needAccess=true (tarkistettu 3.12.2017).
- Tong, J. (2009). Press self-censorship in China: A case study in the transformation of discourse. *Discourse & Society, 20(5)*, s. 593–612. Saatavilla http://journals.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/doi/abs/10.1177/0957926509106412 (tarkistettu 3.12.2017).
- Trochim, W. (2006) Research Methods Knowledge Base. Saatavilla http://www.socialresearchmethods.net/kb/statdesc.php (tarkistettu 9.12.2017)
- Tuominen, T. (2012). *"TOKIHAN TÄÄ SUOMI ON HYVÄ VELI-MAA VIELÄ." Paikallislehtien päätoimittajien näkemyksiä lehteen kohdistuvista vaikutusyrityksistä* (pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto). Saatavilla http://tampub.uta.fi/handle/10024/83344 (tarkistettu 24.10.2017).
- Uskali, T. (2003). *"Älä kirjoita itseäsi ulos" Suomalaisen Moskovan-kirjeenvaihtajuuden alkutaival, 1957–1975*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13417/9513915433.pdf?sequence=1 (tarkistettu 3.12.2017).
- Valli, R. (2015). *Johdatus tilastolliseen tutkimukseen* (2. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus. Saatavilla https://www-ellibslibrary-com.ezproxy.jyu.fi/book/978-952-451-661-7 (tarkistettu 9.12.2017).

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Kysely itsesensuurista paikallislehdissä

Tämä kysely on osa Jyväskylän yliopiston journalistiikan opiskelijoiden Reetta Multasen ja Riina Rastaan kandidaatintutkielmaa. Kyselyllä kartoitetaan, ilmeneekö suomalaisten paikallislehtien toimituskulttuurissa itsesensuuria.

Meillä on kokemusta paikallislehdissä työskentelystä, ja siksi aihe on meille henkilökohtaisesti tärkeä. Lisäksi paikallislehtitoimittajien itsesensuuria ei ole vielä kattavasti tutkittu.

Kysely koostuu esitiedoista ja kolmesta eri kysymysosiosta. Osiot koostuvat väittämistä ja avoimista kysymyksistä, joihin kaikkiin vastaamista toivotaan. Pakolliset vastauskentät on merkitty punaisella tähdellä. Jos haluat jättää vastauksen tyhjäksi, laita vastauskenttään pelkkä viiva. Vastaamiseen menee aikaa noin 10-15 minuuttia.

Vastaukset käsitellään nimettömästi ja luottamuksellisesti. Vastausaikaa on 29.10.2017 asti.

SEURAAVA

Sivu 1 / 7

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Esitiedot

Ikä *

Valitse

Sukupuoli *

Valitse

Lehden ilmestymiskerrat/viikko *

Valitse

TAKAISIN SEURAAVA

Sivu 2 / 7

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Mainostajien vaikutus

Tässä osiossa tarkastellaan, joutuvatko paikallislehtitoimittajat ottamaan huomioon mainostajat toimituksellisissa valinnoissaan.

Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se olisi antanut negatiivisen kuvan lehden tärkeästä mainostajasta. *

- ○ En koskaan
- ○ Kerran
- ○ Muutaman kerran
- ○ Usein

Olen tuntenut tarvetta kirjoittaa jutun tärkeästä mainostajasta, vaikka jutulla ei olisi varsinaista uutisarvoa. *

- ○ En koskaan
- ○ Kerran
- ○ Muutaman kerran
- ○ Usein

Millaisena koet mainostajien roolin omassa työssäsi? *

Oma vastauksesi

TAKAISIN SEURAAVA Sivu 3 / 7

Lukijakunnan vaikutus

Tässä osiossa tarkastellaan lukijakunnan ja paikallisyhteisön asenteiden ja yleisten moraalikäsitysten vaikutusta toimitustyöhön.

Olen jättänyt kirjoittamatta jostakin aiheesta, koska se saattaisi aiheuttaa pahennusta lehden lukijoiden keskuudessa. *

- ○ En koskaan
- ○ Kerran
- ○ Muutaman kerran
- ○ Usein

Olen muuttanut sana- ja tyylivalintojani, koska koin että osa lukijakunnasta ei hyväksyisi niitä. *

- ○ En koskaan
- ○ Kerran
- ○ Muutaman kerran
- ○ Usein

Huomioidaanko toimituksessanne alueen moraalikäsityksiä? Miten niitä huomioidaan? *

Esimerkiksi alueen uskonnollisten moraalikäsitysten rajoittava vaikutus toimituskäytäntöön

Oma vastauksesi

TAKAISIN SEURAAVA Sivu 4 / 7

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Muut tekijät

Tässä osiossa tarkastellaan muita itsesensuuriin vaikuttavia tekijöitä, kuten persoonallisuutta ja toimituskulttuuria.

Miten koet persoonallisuutesi vaikuttavan toimituksellisiin valintoihisi? *

Koetko ottavasi mielelläsi riskejä juttujen suhteen vai pyritkö sovinnaisuuteen?

Oma vastauksesi

Vaikuttavatko toimituksessa mahdollisesti esiintyvät sanattomat sopimukset siihen, mistä ja miten kirjoitat? *

Miten vaikutukset näkyvät työssäsi?

Oma vastauksesi

TAKAISIN SEURAAVA Sivu 5 / 7

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.

Lisättävää

Tähän voit halutessasi täsmentää vastauksiasi tai antaa palautetta kyselystä.

Oma vastauksesi

TAKAISIN SEURAAVA Sivu 6 / 7

Kiitos vastauksistasi!

Mikäli sinulla on kysyttävää tutkimukseen liittyen, voit ottaa yhteyttä Reetta Multaseen (reetta.e.multanen@student.jyu.fi) ja/tai Riina Rastaaseen (riina.p.rastas@student.jyu.fi).

Mukavaa syksyn jatkoa! Voit lopettaa kyselyn painamalla "Lataa".

TAKAISIN LATAA

Sivu 7 / 7

Älä koskaan lähetä salasanaa Google Formsin kautta.